

محرّمات

ترجمه:

محرّمات

تأليف:

محمد صالح المنجد

ترجمه:

عبدالقدوس دهقان

فهرست

ش	موضوع	صفحه
۱	پیشگفتار مترجم	۵
۲	مقدمه مؤلف	۷
۳	شرك	۱۵
۴	سحر و غیبگویی و طالع‌بینی نیز از انواع مروج شرك هستند	۱۵
۵	معتقد بودن به تاثیر نجوم و ستارگان در وقایع و زندگی مردم	۱۷
۶	خودنمایی در عبادات	۱۸
۷	بدشگونی	۱۹
۸	سوگند خوردن به غیر الله	۲۱
۹	مجالست و انس گرفتن با منافقین و فساق	۲۲
۱۰	ترك طمأنیت (آرامش) هنگام نماز	۲۳
۱۱	بازی و حرکت زیاد هنگام نماز	۲۴
۱۲	سبقت عمدی از امام	۲۵
۱۳	خوردن پیاز، سیر و یا اشیای بدبوی دیگر و رفتن به مسجد	۲۷
۱۴	زنا	۲۸
۱۵	همجنس‌گرایی	۲۹
۱۶	امتناع زن از همبستری با شوهر بدون عذر شرعی	۳۰
۱۷	خواستن طلاق از شوهر بدون عذر شرعی	۳۱
۱۸	ظهار	۳۲
۱۹	مقاربت در دوران قاعدگی	۳۳
۲۰	لواط با همسر	۳۴
۲۱	بی‌عدالتی میان همسران	۳۶
۲۲	خلوت (تنها ماندن) با نامحرم	۳۷
۲۳	مصافحه با نامحرم	۳۷
۲۴	استعمال عطر و بیرون رفتن از خانه برای زن	۳۸

۲۵	مسافرت بدون محرم	۳۹
۲۶	چشم چرانی	۴۱
۲۷	بی تفاوت بودن به ناموس	۴۱
۲۸	انتساب به غیر پدر و انکار فرزند	۴۲
۲۹	ربا خواری	۴۳
۳۰	پنهان نمودن عیوب کالا در معامله	۴۶
۳۱	بیع (معامله) نجش	۴۷
۳۲	معامله پس از اذان جمعه	۴۸
۳۳	قمار بازی	۴۸
۳۴	سرقت	۵۰
۳۵	رشوت خواری و رشوت دادن	۵۱
۳۶	غصب زمین	۵۳
۳۷	پذیرفتن هدیه برای سفارش کردن	۵۳
۳۸	کار گرفتن از کارگر و نپرداختن مزد	۵۵
۳۹	نابرابری در عطیه و بخشش به فرزندان	۵۶
۴۰	تکدی	۵۷
۴۱	وام گرفتن به قصد نپرداختن	۵۸
۴۲	حرام خواری	۶۰
۴۳	شراب خواری حتی یک قطره	۶۰
۴۴	استعمال ظروف طلائی و نقره‌ای	۶۲
۴۵	گواهی دروغ	۶۳
۴۶	ساز و آواز و موسیقی	۶۴
۴۷	غیبت	۶۶
۴۸	سخن چینی	۶۷
۴۹	سرکشیدن به خانه‌های مردم بدون اجازه	۶۸
۵۰	نجوای دو نفر در حضور فرد ثالث	۶۹

۷۰	اسبال و کشیدن لباس بر زمین	۵۱
۷۱	استعمال طلا برای مردان	۵۲
۷۲	پوشیدن لباس های کوتاه، نازک و تنگ برای زنان	۵۳
۷۳	پیوند مو	۵۴
۷۳	تشبیه به جنس مخالف در پوشاک، گفتار و هیئت	۵۵
۷۴	سیاه کردن مو	۵۶
۷۵	کشیدن تصویر	۵۷
۷۷	اختلاق رؤیا	۵۸
۷۷	نشستن بر قبر و لگد کوب نمودن آن و قضای حاجت در قبرستان	۵۹
۷۸	عدم پرهیز از قطرات ادرار	۶۰
۷۹	گوش فرادادن به صحبت های محرمانه و پنهانی مردم	۶۱
۸۰	اذیت و آزار همسایه	۶۲
۸۱	بی عدالتی در وصیت	۶۳
۸۲	بازی با تخت نرد	۶۴
۸۲	نفرین کردن مؤمن	۶۵
۸۲	نوحه گری	۶۶
۸۳	زدن و داغ نهادن بر چهره	۶۷
۸۴	قهر کردن با مسلمان	۶۸

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار مترجم

دین اسلام بهترین دین آسمانی و کاملترین و پویاترین آیینی است که بشریت از ابتدای خلقت خویش تاکنون شناخته است و در آینده نیز هرگز جهان آیینی برتر از اسلام به خود نخواهد دید، اسلام دین فطرت و آیین اعتدال و میانه‌روی است که در تشریح احکام به نیازهای فطری، مادی و معنوی بشر توجه کامل دارد، و به گونه‌ای معقول و معتدل و دور از افراط و تفریط به خواسته‌ها و نیازهای فطری و درونی، مادی و معنوی انسان پاسخ گفته است.

دین اسلام در تمامی احکام و دستورات خویش اعم از حلال و حرام، مصالح و منافع دینی و دنیوی، مادی و معنوی بشر را که با حفظ ضروریات پنجگانه (دین، نفس، عقل، نسل و مال) تحقق می‌یابد، مدنظر قرار داده است، و به تعبیری دیگر دین اسلام طیبات و چیزهای پاکیزه را حلال، و پلیدها و نجاست و اموری را که در دنیا و آخرت برای انسان مضر و زیان‌آور است حرام گردانیده است، احکام اسلام مجموعه‌ای از اوامر و نواهی است و بدون تردید باز آمدن از نواهی شرعی و اجتناب از ارتکاب محرمات یکی از نخستین واجبات هر فرد مسلمان می‌باشد، زیرا خداوند در آیات متعددی از قرآن مجید مسلمانان را به باز آمدن از نواهی و اجتناب از محرمات فرا خوانده و پیامبر ﷺ نیز در حدیثی می‌فرماید:

«مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ»^(۱).

«از هر چیزی که شما را نهی کردم، از آن باز آید».

عبادت گزارترین فرد از دیدگاه اسلام کسی نیست که در کنار انجام طاعات و عبادات فراوان مرتکب محرمات بی‌شماری گردد، بلکه عباتگزارترین فرد، شخصی است که با توجه به انجام اوامر از محرمات شرعی نیز پرهیز کند، حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: «اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ» «از محرمات پرهیز، عبادت گزارترین فرد خواهی بود».

اما متأسفانه بسیاری از مسلمانان به محرّماتی که باید از آن اجتناب کنند، توجهی ندارند و آن را بسیار جزئی و ناچیز تصور می‌کنند و بی‌باکانه مرتکب آن می‌گردند.

نویسنده در این رساله شماری از محرّماتی را که امروزه در جوامع مسلمانان رواج یافته است، با اسلوبی واضح و گویا بیان نموده است، و بنده به این امید که این رساله برای خودم و دیگران مفید واقع گردد آن را به فارسی برگردانیدم و اکنون آن را به شما عزیزان تقدیم می‌کنم.
وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله و أصحابه أجمعین.

عبد القدوس دهقان

تابستان - ۱۳۸۰

سراوان

مقدمه مؤلف

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. أما بعد:

خداوند متعال کارهایی را فرض نموده و برای کسی جایز نیست که آنها را ضایع کند و حدودی مشخص نموده که تعدی از آن برای هیچ احدی جایز نیست و همچنین چیزهایی را حرام گردانیده و دست یابیدن به آن جایز نیست.

حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: «مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ حَلَالٌ وَمَا حَرَّمَ فَهُوَ حَرَامٌ وَمَا سَكَتَ عَنْهُ فَهُوَ عَافِيَةٌ فَأَقْبِلُوا مِنَ اللَّهِ عَافِيَتَهُ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ نَسِيًّا. ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا»^(۱).

«آنچه را خداوند در قرآن حلال گردانیده حلال، و آنچه را حرام گردانیده برای همیشه حرام است، و آنچه از آن ساکت مانده عافیتی است، پس عافیت خداوند را بپذیرید، زیرا خداوند فراموشکار نبوده و سپس این آیه را تلاوت فرمودند: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾»^(۲).

محرمات حدود الهی هستند، می فرماید: ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا﴾^(۳)
 «این حدود و مرزهای الهی است، پس بدانها نزدیک نشوید».
 خداوند متعال کسی را که از حدود او تعدی کند و مرتکب محرمات شود، اینگونه تهدید نموده است ﴿وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾^(۴).

(۱) - رواه الحکا کم ۲ / ۳۷۵.

(۲) - سورة مریم، آیه ۶۴. «و پروردگارت فراموشکار نبوده (و نیست)».

(۳) - سورة بقره، آیه ۱۸۷.

(۴) - سورة نساء، آیه ۱۴.

«و آن کس که از خدا و پیامبرش نافرمانی کند و از مرزها (قوانین) خدا درگذرد، خداوند او را به آتش (عظیم دوزخ) وارد می‌گرداند که جاودانه در آن می‌ماند، او را عذاب خوارکننده‌ای است.»

اجتناب از محرمات یکی از واجبات شرعی است، زیرا پیامبر ﷺ می‌فرماید: «مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَافْعَلُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ»^(۱) «هر آنچه شما را از آن نهی کردم، و آنچه شما را به آن امر کردم، تا توان خود آن را انجام دهید.»
گاه دیده ایم برخی از هواپرستان و افراد سست عنصر که بهره‌چندانی از علم ندارند با شنیدن محرمات آزرده شده و می‌گویند:

«شما که چیزی باقی نگذاشتید همه را حرام کردید، ما را خسته کردید، زندگی را بر ما تلخ کردید، ما را به تنگ آوردید، سخنی دیگر جز حرام برای گفتن ندارید، دین ساده است و به این سختی که شما می‌گویید نیست، خداوند غفور و رحیم است.»

به چنین افرادی می‌گوییم خداوند متعال حکم می‌کند و کسی نیست که از حکم او خرده بگیرد و او حکیم و خبیر است، هرچه را او بخواهد حلال می‌گرداند و آنچه را بخواهد حرام قرار می‌دهد، یکی از اصول بندگی خداوند متعال این است که به حکم او کاملاً راضی و تسلیم باشیم.

احکام الهی همگی از علم، حکمت و عدل او سرچشمه می‌گیرند، و بیهوده و بی‌محتوا نیستند، خداوند می‌فرماید: «وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ۚ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ ۗ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»^(۲).

«فرمان ما صادقانه و دادگرانه انجام می‌پذیرد، هیچ کسی نمی‌تواند فرمان‌های ما را دگرگونه کند و خداوند شنوا و دانا است.»

خداوند متعال در قرآنکریم اساس حلال‌بودن و حرمت اشیاء را بیان نموده

است، آنجا که می‌فرماید: «وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبِيثَاتِ»^(۳).

(۱) - مسلم کتاب الفضائل ش ۱۳۰.

(۲) - سوره انعام، آیه ۱۱۵.

(۳) - سوره اعراف، آیه ۱۵۷.

«پاکیزه‌ها را برای‌شان حلال می‌نماید و ناپاکی‌ها را بر آنان حرام می‌سازد».

پس چیزهای پاکیزه حلال و اشیای ناپاک حرام هستند، تحلیل و تحریم تنها حق خداوند متعال است، و اگر شخصی مدعی آن باشد و یا معتقد باشد که کسی دیگر نیز اختیار تحلیل و تحریم را دارد، کافر گشته و از دین اسلام خارج است، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ تَشْرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنُ بِهِ اللَّهُ﴾^(۱) «آیا آنها انبازها و معبودهایی دارند که برای ایشان دین را پدید آورده اند که خدا به آن اجازه نداده است».

از این گذشته برای همه کس جایز نیست که در باره حلال و حرام سخن بگویند، مگر علما که با کتاب و سنت آشنایی دارند و خداوند از سخن گفتن بدون علم در باره حلال و حرام به شدت و اکیداً منع فرموده است، آنجا که می‌فرماید: ﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِنُفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ﴾^(۲).

«و به خاطر چیزی که تنها بر زبان‌تان می‌رود، به دروغ نگویند، این حلال است و آن حرام، و در نتیجه بر خدا دروغ بندید».

محرمات قطعی در قرآن و حدیث بیان شده اند مثلاً این آیه که خداوند می‌فرماید: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءُ تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَاقٍ﴾^(۳).

«بگو: بیایید چیزهایی را برای‌تان بیان کنم که پروردگارتان بر شما حرام نموده است، این که هیچ چیزی را شریک خدا نکنید و به پدر و مادر (بدی نکنید، و بلکه تا آنجا که ممکن است به آنان) نیکی کنید و فرزندان خود را از ترس فقر و تنگدستی مکشید».

(۱) - سوره شوری، آیه ۲۱.

(۲) - سوره نحل، آیه ۱۱۶.

(۳) - سوره انعام، آیه ۱۵۱.

در احادیث نیز بسیار از محرمات بیان شده است: مانند این که پیامبر ﷺ می‌فرماید: «خداوند فروختن شراب، مردار، خوک و بت‌ها را حرام گردانیده است»^(۱).

و نیز می‌فرماید: «هرگاه خداوند چیزی را حرام گردانید پول به دست آمده از آن نیز حرام می‌گردد»^(۲).

گاه در برخی از آیات محرماتی از یک نوع ذکر می‌گردد، مانند این که خداوند خوراکی‌های حرام را در آیه‌ای اینگونه ذکر نموده است: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أَلْمَيْتَةُ وَالِدَمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصَبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ﴾^(۳).

«بر شما حرام است (خوردن گوشت) مردار، خون، گوشت خوک، حیواناتی که به هنگام ذبح نام غیر خدا بر آنها برده شود و به نام دیگران سر بریده شوند، حیواناتی که خفه شده‌اند، حیواناتی که با شکنجه و کتک کشته شده‌اند، آنهایی که از بلندی پرت شده و مرده‌اند، آنهایی که بر اثر شاخ‌زدن حیوانات دیگر مرده‌اند، حیواناتی که درندگان از بدن آنها چیزی خورده و بدان سبب مرده‌اند، مگر این که (قبل از مرگ) بدانها رسیده (و) آنها را سر بریده باشید، حیواناتی که برای نزدیکی به بتان قربانی شده‌اند، و بر شما حرام است که با چوبه‌های تیر به پیشگویی پردازید، و از غیب سخن گوید».

و در آیه‌ای دیگر زن‌هایی را که نکاح با آنان حرام است، اینگونه بیان کرده است: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ

(۱) - ابوداود، ش ۳۴۸۶.

(۲) - دارقطنی ۳ / ۷.

(۳) - سوره مائده، آیه ۳.

وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ ﴿١﴾.

«حرام کرده شده بر شما مادران تان، دختران تان، خواهران تان، عمه‌های تان، خاله‌های تان، برادرزادگان تان، خواهرزادگان تان، مادرانی که به شما شیر داده اند، خواهران رضاعی تان، مادران همسر تان...».

و در جایی دیگر معاملات حرام را بیان نموده و فرموده است: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾^(۲) «حلال کرده است خدا سوداگری را و حرام ساخته سود را».

خداوند مهربان چیزهای پاکیزه گوناگون و بسیاری را برای ما حلال گردانیده است، و به علت کثرت آنها را برنشمرد، اما چونکه محرمات محدود و اندک هستند، آنها را برشمرد و مفصلاً بیان نمود، تا آنها را بشناسیم و از آنها پرهیز نمائیم، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا أَضْطَرَّرْتُمُ إِلَيْهِ﴾^(۳).

«... و حال آن که به تفصیل بیان کرده است برای شما آنچه بر شما حرام ساخته است».

اما چیزهای پاکیزه را اجمالاً حلال قرار داد و فرمود: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ كُلُّوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلْالًا طَيِّبًا﴾^(۴).

«ای مردمان! بخورید حلال پاکیزه را از آنچه در زمین است، و پیروی مکنید گام‌های شیطان را».

(۱) - سورة نساء، آیه ۲۳.

(۲) - سورة بقره، آیه ۲۷۵.

(۳) - سورة انعام، آیه ۱۱۹.

(۴) - سورة بقره، آیه ۱۶۸.

خداوند متعال بنا به رحمت خویش اباحت و حلال بودن اشیاء را اصل قرار داده، مگر این که دلیلی بر تحریم آن یافته شود و این نشانه کرم و سهل گیری خداوند نیست به بندگان است، پس بر ما لازم است که از او اطاعت نموده و ستایش و سپاس وی را به جا آوریم.

برخی مردم به گونه‌ای هستند که اگر محرمات بر آنها شمرده و با تفصیل بیان شوند از احکام شرعی به تنگ می‌آیند، این نشانه ضعف ایمان و اندک بودن درک و فهم دینی آنان است، آیا برای این که قانع شوند که دین آسان است، می‌خواهند که تمامی انواع چیزهای حلال برایشان برشمرده شود؟ آیا می‌خواهند که تمامی طیبات و انواع چیزهای پاکیزه فهرست‌وار برایشان برشمرده شود، آنگاه باور می‌کنند که دین زندگی آنان را تلخ و مکدر نساخته است؟ آیا می‌خواهند که به آنان گفته شود گوشت شتر، گاو، گوسفند، خرگوش، آهو، بز کوهی، مرغ، کبوتر، اردک، مرغابی و شترمرغ و غیره حلال است؟

ملخ و ماهی خود مرده حلال است؟

تره‌بار، سبزیجات، میوه‌جات و سایر حیوانات مفید حلال است.

آب، شیر، عسل، روغن و سرکه حلال است.

نمک و دیگر ادویه‌جات حلال است، استفاده از چوپ، آهن، شن، سنگ، پلاستیک، شیشه و کائوچو حلال است، سوار شدن بر حیوان، ماشین، قطار، کشتی و هواپیما حلال است، استعمال کولر، یخچال، لباس شویی، آسیاب، چرخ گوشت، آب میوه گیری و سایر ادوات و ابزار طبی، هندسی، حساب، رصد و فلکی، ساختمانی و استخراج آب و نفت و معادن، تصفیه و شیرین کردن آب، چاپ و رایانه و غیره حلال است.

پوشیدن لباس‌های کرباس، کتان، پشم، مو و پوست‌های پاک، نایلون و غیره حلال است.

نکاح، خرید و فروش، کفالت، حواله، اجاره، حرفه‌ها و شغل‌ها همچون نجاری، آهنگری، میکانیکی، چوپانی حلال است.

آیا اگر بخواهیم همه چیزهای حلال را بشماریم به پایانی خواهیم رسید؟ پس چرا اینگونه افراد متوجه نیستند؟

اما این که می‌گویند دین ساده است، حقیقتی است که می‌خواهند از آن سوء استفاده کنند، معنی ساده بودن دین این نیست که احکام دین مطابق میل و خواسته‌ها و هوای نفس آنان باشد، بلکه به خاطر احکام ساده و رخصت‌هایی که در شریعت اسلامی وجود دارد، پس ارتکاب محرمات به بهانه ساده بودن دین با عمل کردن بر رخصت‌های شرعی تفاوت بسیار دارد، رخصت‌هایی همچون جمع و قصر نماز و روزه‌نگرفتن در سفر، مسح بر موزه برای مقیم یک شبانه روز و برای مسافر سه شبانه روز، تیمم برای هنگام عذر قدرت استعمال آب، جمع خواندن نماز هنگام بیماری و یا باران، نگاه کردن به زن بیگانه برای کسی که قصد ازدواج با وی دارد، اختیارداشتن در ادای کفاره یمین با آزادی غلام یا اطعام ۱۰ مسکین و یا پوشاک داده به آنها، خوردن مردار هنگام اضطرار و رخصت‌ها و تخفیف‌هایی از این قبیل.

از این گذشته مسلمانان باید بدانند که تحریم محرمات حکمت‌هایی نیز دارد، مثلاً این که خداوند وسیله بندگانش را می‌آزماید که چگونه عمل می‌کنند و افراد مطیع و فرمانبردار از افراد عاصی و سرکش شناخته شوند.

یکی از ویژگی‌هایی که بهشتیان را از جهنمیان متمایز می‌سازد، این است که جهنمیان بر شهوات و خواهشات نفسانی که جهنم را پوشیده اند عمل کردند، اما بهشتیان سختی‌ها را که بهشت را پوشیده اند عمل نمودند و اگر این امتحان و آزمایش نمی‌بود افراد فرمانبردار از افراد عاصی و سرکش مشخص نمی‌گشتند، مؤمنان سختی تکالیف را با دیده احتساب و امید پاداش می‌نگرند و به خاطر رسیدن به رضای الهی بر دستورات شرعی عمل می‌نمایند، و بدین طریق تکالیف بر آنها آسان می‌گردد، اما منافقان با دیده تأسف و رنج و نارضایتی به احکام می‌نگرند و بدین جهت تکالیف و احکام شرعی بر آنان گران می‌آید و طاعت و بندگی برایشان سخت می‌گردد.

مؤمن مطیع با ترک محرمات به حلاوتی وصف‌ناشدنی دست می‌یابد، زیرا هرگاه شخصی به خاطر خداوند چیزی را ترک نماید، خداوند در عوض به او چیزی بهتر و باارزش‌تر عنایت می‌کند و حلاوت ایمان را در قلبش احساس می‌نماید.

خواننده گرامی در این رساله شماری از محرماتی را خواهد یافت که در شریعت اسلامی حرام قرار داده شده اند، و دلیل تحریم آنها را نیز از کتاب و سنت آورده‌ام، و این محرمات از اعمالی است که متأسفانه در میان مسلمانان رواج یافته و ارتکاب به آنها عام گشته است، و تنها هدفم از بیان این امور خیرخواهی و نصیحت است، از خداوند متعال می‌خواهم که من و برادران و خواهران مسلمانم را هدایت کند و به همه توفیق دهد که بر حدود الهی بایستیم و از آن تجاوز ننمایم، و ما را از محرمات و سیئات محفوظ بدارد، بی‌گمان او بهترین محافظ و ارحم الرحیم است.

محمد صالح المنجد

بسم الله الرحمن الرحيم

شُرک:

شُرک مطلقاً بزرگترین امر حرام در شریعت اسلامی است، زیرا ابی بکر رضی الله عنه می گوید: « پیامبر صلی الله علیه و آله تا سه بار) فرمودند: آیا شما را از بزرگترین گناه کبیره آگاه نسازم، گفتیم: بلی یا رسول الله، ایشان فرمودند: آن (بزرگترین گناه کبیره) شُرک به خداوند است»^(۱).

هر گناهی را امکان دارد که خداوند مغفرت نماید، مگر شُرک را، و آن نیاز به توبه‌ای ویژه دارد. خداوند می فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾^(۲).

«خداوند هرگز شُرک را نمی بخشد، و پایین تر از آن را برای هرکس بخواهد می بخشد».

برخی از انواع شُرک به گونه‌ای است که انسان را به کلی از اسلام خارج می گردند، و اگر شخصی بر آن حالت بمیرد، بی تردید جاودانه در جهنم می ماند.

سحر و غیبگویی و طالع بینی نیز از انواع مروج شُرک هستند:

سحر کردن کفر و یکی از هفت گناه مهلک و ضرر محض است که سودی در بر ندارد، خداوند متعال درباره آموختن آن می فرماید: ﴿وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ﴾^(۳).

«و آنچه را که می آموختند به آنان زیان می رساند، و به آنان سود نمی بخشید».

و نیز می فرماید: ﴿وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى﴾^(۴).

(۱) - متفق علیه، بخاری ش ۲۵۱۱.

(۲) - سوره نساء، آیه ۴۸.

(۳) - سوره بقره، آیه ۱۰۲.

(۴) - سوره طه، آیه ۶۹.

«و جادو گرها هر جا که بروند، درستگار نمی شوند».

کسی که به سحر دست یابد کافر است، خداوند می فرماید ﴿وَمَا كَفَرَ
سُلَيْمَنُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَى
الْمَلَائِكَةِ بِيَابِلِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ ۗ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا حُنَّ
فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾.

«سلیمان کفر نورزید، بلکه شیاطین کفر ورزیدند به مردم جادو می آموختند و
(نیز از) آنچه در بابل بر دو فرشته هاروت و ماروت فرو فرستاده شد و (آن دو
فرشته) به هیچکس (جادو) نمی آموختند، مگر آن که می گفتند: ما تنها (مایه)
آزمونی هستیم، پس (با به کارگیری جادو) کافر مشو».

حکم ساحر قتل و کسبش حرام و پلید است، افراد جاهل و ستم پیشه و آنان
که ایمان شان ضعیف است، به منظور انتقام گیری و تعدی و تجاوز بر دیگران، نزد
ساحران می روند و مردم را سحر می کنند، برخی از مردم با پناه بردن به ساحران
برای باز کردن سحر نادانسته مرتکب کاری حرام می گردند، در چنین مواردی بر
آنان لازم است تا به خداوند پناه ببرند و با خواندن قرآن و سوره های همچون
معوذات و غیره طلب شفا نمایند.

اگر غیبگو و طالع بین ادعای دانستن غیب را داشته باشند، آنان نیز مرتکب کفر
شده اند، کسی غیر از الله غیب نمی داند، بسیاری از آنان با فریب و تزویر اموال
افراد ساده لوح را از چنگک شان درمی آورند و برای این کار وسایل بی شماری را به
کار می گیرند مانند خط کشدن بر ریگ، خواندن بر کف دست و یا فنجان و
شیشه و آئینه و غیره و اگر یک مرتبه راست بگویند ۹۹ بار دیگر دروغ می گویند،
اما افراد غافل و ساده لوح تنها همان یک مورد را که سخن این دروغ پردازان
راست از آب درآمده است ملاک قرار می دهند و برای آگاهی از آینده و
سعادت و یا عدم موفقیت خویش در امر ازدواج و یا تجارت و پیدانمودن اشیای
گمشده و غیره به آنها رجوع می کنند، و اگر کسی نزد آنان برود و گفته هایش را
تصدیق کند کافر و از دین اسلام خارج می گردد، زیرا حضرت پیامبر ﷺ
فرمودند: هر کس نزد کاهن و یا طالع بینی برود و گفته هایش را تصدیق کند، آنچه

بر محمد نازل گشته کفر کرده است^(۱)، و اگر کسی نزد آنان برود اما ادعای آنان مبنی بر دانستن غیب را تصدیق ننماید و تنها برای تجربه نزد آنان برود، کافر نمی‌گردد، البته تا ۴۰ روز نمازش پذیرفته نمی‌شود، زیرا پیامبر ﷺ فرمودند: هر کس نزد طالع‌بینی برود و از او مسأله‌ای پرسد تا ۴۰ شب نماز او پذیرفته نمی‌شود^(۲). البته با وجود این باز هم نماز بر او فرض می‌باشد و بر او لازم است که توبه کند.

معتقد بودن به تأثیر نجوم و ستارگان در وقایع و زندگی مردم

زید بن خالد جهنی رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر ﷺ در حدیبیه نماز صبح را با ما خواندند، شب در حدیبیه باران آمده بود - پیامبر ﷺ پس از اتمام نماز رو به مردم نموده و فرمودند: «آیا می‌دانید خداوند چه فرمود؟ مردم گفتند: الله ورسوله اعلم، فرمودند: (خداوند می‌گوید) برخی از بندگانش به من مؤمن و برخی دیگر کافر گشتند، هر کس که گفته به فضل و رحمت خداوند بر ما باران فرود آمد، او به من ایمان دارد و به ستارگان کفر کرده است، و هر کس که گفته بر اثر فلان و فلان ستاره باران فرود آمد به من کفر کرده و به ستارگان ایمان آورده است^(۳).

همچنین رجوع کردن به جدول‌های بخت آزمایی و تست‌های فال که در بسیاری از روزنامه‌ها مجلات وجود دارد، همین حکم را دارد، و اگر کسی به تأثیر آن معتقد باشد، شرک کرده است، و اگر تنها به قصد تسلی به خاطر آن را بخواند.

باز هم گناهکار می‌گردد و تسلی یافتن با خواندن شرک جایز نیست، و نیز امکان دارد که شیطان او را به معتقد بودن به آن سوق دهد که در آن صورت به شرک مبتلا می‌شود، اعتقاد داشتن به این که برخی از اشیاء نفع می‌رسانند، و حال آن که خداوند در آن اشیاء هیچ تأثیری نگذاشته است، شرک است. آنگونه که برخی مردم به پیروی از گفتار افرادی کاهن، ساحر و یا باورهایی که آباء و اجداد

(۱) - مسند احمد ۲ / ۴۲۹.

(۲) - مسلم ۴ / ۱۷۵۱.

(۳) - فتح الباری ۲ / ۳۳۳.

به ارث برده اند، در باره تعویذات شرک آمیز و انواعی مهره‌ها و یا حلقه‌های فلزی و غیره اعتقاد دارند و آنها را برای دفع زخم چشم بر گردن خود و یا فرزندان‌شان می‌آویزند و یا این که بر بدن خود می‌بندند و یا در ماشین‌ها و خانه‌های خویش آویزان می‌کنند، و اعتقاد دارند که این امور بلا را دفع می‌کند. و بی‌تردید این امر منافی توکل بر خداوند متعال می‌باشد و ارمغانی جز سستی برای انسان ندارد، و به نوع تداوی و معالجه به وسیله حرام محسوب می‌گردد و بسیاری از این تعویذات شرک آمیز می‌باشند و در آنها از شیاطین و جن‌ها استمداد شده و مشتمل بر خطوط و رسومی گنگ و نوشته‌هایی نامفهوم هستند، و برخی از این شعبده‌بازان آیاتی از قرآن را با شرک آمیخته و می‌نویسند و برخی دیگر آیات قرآن را به وسیله نجاسات و خون قاعدگی می‌نویسند، آویزان کردن اینگونه تعویذها و بستن آن بر بدن حرام می‌باشند، زیرا پیامبر ﷺ فرمودند: هر کس تیمه‌ای بیاویزد، شرک کرده است^(۱).

هر کس این کارها را به این اعتقاد که ذاتاً نفع و ضرری می‌رسانند انجام دهد، مرتکب شرک اکبر گشته است و اگر آنها را اسبابی برای نفع و ضرر بداند و حال آن که خداوند آنها را سبب قرار نداده، مرتکب شرک اصغر شده است و این از جمله شرک فی الاسباب محسوب می‌گردد.

خودنمایی در عبادات

یکی از شرایط پذیرفتن عمل صالح این است که از ریا و خودنمایی پاک و طبق سنت باشد، هر کس به منظور خودنمایی عبادت کند، مرتکب شرک اصغر گشته است، و عملش تباه و نابود می‌گردد، مانند کسی که برای این نماز بخواند که مردم او را ببینند، خداوند می‌فرماید: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ

إِلَّا قَلِيلًا ﴿۱﴾ «بی شک منافقان با خداوند نیرنگ می‌ورزند و او (خداوند هم در پاسخ نیز نگشان) تدبیر می‌کند، و چون به نماز برخیزند، سست (و بی‌حال) به نماز می‌ایستند، جلوه‌فروشی می‌کنند و خداوند را جز اندکی یاد نمی‌کنند.»

و همچنین است کسی که برای کسب شهرت و آوازه نماز می‌خواند، او نیز در شرک افتاده است، و برای چنین افرادی وعید آمده است، آنگونه که در حدیث ابن عباس رضی الله عنه آمده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرکس به قصد شهرت کاری انجام دهد خداوند گرفتار و رسوایش می‌کند، تا باعث عبرت دیگران و شادمانی دشمنانش گردد»^(۲) و هرکس که عبادتی انجام دهد و در قصدش مردم را نیز شریک بگرداند عملش تباه گشته است، آنگونه که در حدیث قدسی آمده است (که خداوند می‌فرماید) من بی‌نیازترین شرکا از شرک هستم، هرکس عملی انجام دهد و در آن کسی دیگر را با من شریک بگرداند من او را ترک نموده و به شرکش وامی‌گذارم^(۳).

اگر کسی از ابتدا عملی را خالصانه برای خداوند شروع نمود، و سپس بر آن ریا و خودنمایی طاری گشت، در این صورت اگر از وجود ریا ناراحت شود و با آن مجاهده کند، و آن را دفع نماید، عملش صحیح و پذیرفته است، و اگر به آن شادمان و راضی گشت، اکثر اهل علم معتقد به بطلان عمل وی هستند.

(۱) - سورة نساء، آیه ۱۴۲، تمیم: تعوید، حرز، مهره یا طلسمی که به گردن اطفال آویزان کنند

برای دفع بلا و چشم زخم. فرهنگ عمید.

(۲) - مسلم ۴ / ۲۲۸۹.

(۳) - مسلم، ش ۲۹۸۵.

بدشگونی:

و آن عبارت است از فال بد و شوم، خداوند می‌فرماید: ﴿فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ ۗ﴾^(۱).
 «پس چون خوشی به آنان روی می‌آورد، می‌گفتند: این سزاوار ماست و اگر گزندی به آنان می‌رسید به موسی و کسانی که با او بودند فال بد می‌زدند».
 عرب‌ها عادت داشتند که هرگاه کسی می‌خواست به سفر برود پرنده‌ای می‌گرفت و سپس آن را رها می‌کرد، اگر پرنده به سمت راست پرواز می‌کرد نیک فالی می‌گرفت و به سفر می‌رفت و اگر پرنده به سمت چپ پرواز می‌کرد بدفالی می‌گرفت و از رفتن به سفر باز می‌آمد، پیامبر ﷺ در حدیثی حکم این عمل را اینگونه بیان فرموده اند: «بدفالی و بدشگونی شرک است».

یکی از موارد این اعتقاد حرام و منافی کمال توحید، بدفالی به ماه‌ها، روزها و اعداد است، مانند ازدواج نکردن در ماه صفر و اعتقاد به نحس بودن آخرین چهارشنبه هر ماه و یا عدد ۱۳ و یا بدفالی به اسم‌ها و افراد معلول، مانند این که شخصی به قصد بازکردن مغازه از منزل خارج می‌شود و در راه با شخصی نابینا دچار می‌شود و از آن فال بد می‌گیرد و دوباره به منزل برمی‌گردد، و اموری دیگر از این قبیل، این چنین موارد همه حرام و شرک هستند، پیامبر ﷺ از چنین افراد برائت جستند، عمران بن حصین رضی الله عنه روایت نموده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «هرکس فال بگیرد و یا برای او فال گرفته شود و یا غیبگویی کند و یا این که برایش غیب گفته شود و یا سحر کند و یا کسی دیگر به نفعش سحر کند، از ما نیست»^(۲). و اگر کسی مرتکب چنین کاری شد کفاره اش آن چیزی است که در حدیث عبدالله بن عمرو رضی الله عنه ذکر شده. وی می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: هرکس که فال او را از انجام کاری باز دارد، شرک کرده است، گفتند: یا رسول الله

(۱) - سورة اعراف، آیه ۱۳۱.

(۲) - معجم ابکیر طبرانی ۱۸ / ۱۶۲.

کفاره اش چیست؟ فرمودند: کفاره اش این است که بگوید: «اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُكَ وَلَا طَيْرَ إِلَّا طَيْرُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ»^(۱).

بدفالی از طبیعت دل است و بهترین علاج آن توکل بر خداوند متعال است، آنگونه که عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می گوید: چنین خیالاتی در قلوب همه ما پدید می آید، اما خداوند به وسیله توکل آن را از بین می برد^(۲).

سوگند خوردن به غیر الله:

خداوند به هر مخلوقی که بخواهد سوگند یاد می کند، اما برای بندگان جایز نیست که به چیزی غیر از الله سوگند بخورند، اما متأسفانه سوگند به غیر الله بر زبان بسیاری از مردم جاری است، سوگند نوعی تعظیم است و برای غیر الله جایز نیست، از عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «آگاه باشید خداوند شما را از این که به پدران خود سوگند بخورید نهی کرده است، هر کس سوگند می خورد باید به نام الله سوگند بخورد و گرنه ساکت بماند»^(۳). و نیز از عمر رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر کس به غیر الله سوگند خورد شرک کرده است»^(۴) و پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر کس به امانت سوگند خورد از ما نیست»^(۵).

سوگند خوردن به کعبه، امانت، شرف، کمک، برکت فلان، جان فلان، جان نبی و یا ولی، پدران و مادران، و به سر فرزندان جایز نیست، و همه این حرام است و هر کس که مرتکب چنین کاری شد، همانگونه که در حدیث آمده کفاره اش این است که بگوید: «لا اله الا الله» در حدیثی صحیح آمده: «هر کس به لات و عزی سوگند خورد (برای کفاره آن) باید بگوید: «لا اله الا الله»^(۶).

(۱) - مسند احمد ۲ / ۲۲۰.

(۲) - ابوداود، ش ۳۹۱۰.

(۳) - فتح الباری ۱۱ / ۵۳۰.

(۴) - مسند احمد ۲ / ۱۵۲.

(۵) - ابوداود، ش ۳۲۵۳.

(۶) - فتح الباری ۱۱ / ۵۳۶.

همچنین کلمات شرک آمیز و حرام دیگری وجود دارد که از زبان بسیاری از مردم شنیده می‌شود، مانند: «به خدا پناه می‌برم»، «توکل من بر خدا و توست»، «این... از جانب خدا و توست»، «کسی را جز خدا و تو ندارم»، «در آسمان خدا و در زمین تنها تو را دارم»، «اگر خدا و فلانی نبودند...»^(۱)، «زمانه چقدر نامرد است» (و همچنین هر عبارتی که مشتمل بر نوعی دشمنانم به زمانه باشد، مانند: «این زمانه بدی است»، «این ساعت (زمان) نحسی است»، «زمانه فریبکار است» و غیره. زیرا دشنام به دهر و زمانه به خداوند که خالق زمان است برمی‌گردد)، و نیز واژه‌های و عبارات نوینی که مخالف توحید هستند، مانند: سوسیالیسم اسلامی، دموکراسی اسلامی، خواست ملت از خواست پروردگار است، دین از آن خدا و وطن مال همه است، به نام عربیت (قومیت عربی)، به نام انقلاب.

و همچنین است اطلاق الفاظی مانند مالک الملوك (شاهنشاه) و الفاضی شبیه این بر شخصی از افراد بشر مانند قاضی القضاة و نیز به کاربردن لفظ سید (و یا معادل آن از زبان‌های دیگر) برای فردی منافق و کافر و نیز حرف «لو» که بر ناراضگی، پشیمانی و حسرت دلالت دارد و راه را برای شیطان باز می‌کند، و نیز اینگونه دعا کردن که «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنَّ شَيْتًا»^(۲) (پروردگارا اگر می‌خواهی مرا ببخش).

مجالست و انس گرفتن با منافقین و فساق:

بسیاری از افراد که ایمان در دل‌هایشان رسوخ نکرده با اهل فسق و فجور و چه بسا با کسانی که به شریعت الهی طعن می‌کنند، و دین اسلام و اولیاء الله را به استهزاء می‌گیرند، هم مجلسی و نشست و برخاست می‌کنند، بی‌تردید این عمل حرام است، و موجب قدح و تردید در عقیده می‌گردد، خداوند می‌فرماید: ﴿وَإِذَا

(۱) - روش صحیح این است که میان این جملات لفظ «سپس» به کار برده شود، مثلاً بگوید

اعتماد به خداوند است و سپس به تو. (ز)

(۲) - برای آگاهی بیشتر، نگاه معجم المنافی الفظیة، از شیخ بکر ابوزید.

رَأَيْتَ الَّذِينَ تَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى تَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ
وَأَمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۱۸﴾^(۱).

«و چون آنان را بینی که در آیات ما (به قصد طعن) به کندوکاو می پردازند از آنان روی بگردان تا آن که در سخنی غیر از آن پردازند و اگر شیطان تو را به فراموشی اندازد، بعد از یاد آوردن با گروه ستمکاران منشین».

پس در چنین موارد نشستنی با آنها جایز نیست، گرچه از خویشاوندان نزدیک هم باشند، و جمع شان با صفا و سخنان شان جذاب باشد، مگر برای کسی که هدفش دعوت آنان و یا پاسخ دادن به اعتراضات باطل آنان باشد نه رضا و سکوت، خداوند متعال می فرماید: ﴿فَإِنْ تَرَضُوا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾^(۲).

«پس اگر از آنان خوشنود گردید (بدانید) که خداوند از گروه فاسقان راضی نمی شود».

ترک طمأنیت (آرامش) هنگام نماز:

یکی از بزرگترین انواع سرقت، سرقت از نماز است، حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: «بدترین دزد کسی است که از نماز خود چیزی بدزدد، گفتند: یا رسول الله چگونه شخصی از نماز خود می دزدد، فرمودند: رکوع و سجود آن را کامل نمی کند»^(۳).

ترک آرامش و عدم استقرار کمر (ستون فقرات) هنگام رکوع و سجود و راست نکردن کمر پس از بلندشدن از رکوع و میان دو سجده از مواردی است که از نماز گزاران زیاد به چشم می خورد و به گونه ای که هیچ مسجدی از چنین افرادی خالی نیست، طمأنینه در نماز رکن است، و نماز بدون آن صحیح نیست و

(۱) - سورة انعام، آیه ۶۸.

(۲) - سورة توبه، آیه ۹۶.

(۳) - مسند احمد ۵ / ۳۱۰.

این امر بسیار خطیری است، پیامبر ﷺ فرمودند: «تا هنگامی که کمر شخص در رکوع و سجود راست نباشد، نمازش درست نیست»^(۱). بدون تردید این امری است ناگوار و مرتکب آن مستحق زجر و وعید می‌باشد، ابی عبدالله اشعری می‌گوید: پیامبر ﷺ پس از نماز با جمعی از اصحاب در مسجد نشستند، مردی وارد شد و در گوشه‌ای به نماز ایستاد و در نماز (به گونه‌ای عجولانه) رکوع می‌کرد و هنگام سجده (مانند خروس به زمین) نوک می‌زد، پیامبر ﷺ فرمودند: آن مرد را می‌بینید؟ هر کس در چنین حالتی بمیرد بر دینی غیر از دین محمد مرده است، در نماز همانند کلاغی که به لخته خونی نوک می‌زند، سجده می‌کند، مثال کسی که (عجولانه) رکوع می‌کند و در سجده نوک می‌زند، مانند کسی است که گرسنه است، اما با وجود این یک یا دو دانه خرما بیشتر نمی‌خورد، یک یا دو دانه خرما به او چه سود می‌دهد^(۲) (آیا گرسنگی او را رفع می‌کند؟) زید بن وهب می‌گوید: حضرت حذیفه رضی الله عنه مردی را دید که رکوع و سجود را کامل نمی‌کرد، فرمود: «تو نماز نخواندی و اگر در این حال بمیری بر فطرتی غیر از آنچه خداوند به محمد ﷺ بخشیده است، می‌میری»^(۳).

برای کسی که طمأنینه و آرامش را در نماز ترک نموده، هرگاه از حکم آن آگاه شد مناسب است که فرض همان وقت را اعاده کند و از کرده خویش توبه نماید و اعاده نمازهای سابق بر عهده او لازم نیست، آنگونه از حدیث «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فهمیده می‌شود.

بازی و حرکت زیاد هنگام نماز:

این آفتی است دیگر که تعداد بی‌شماری از نمازگزاران به آن مبتلا هستند چه آنها امر الهی را امتثال ننموده اند، آنجا که می‌فرماید: ﴿وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَنِتِينَ﴾^(۴).

(۱) - ابوداود ۱ / ۵۳۳.

(۲) - صحیح ابن خزیمه ۱ / ۳۳۲.

(۳) - فتح الباری ۲ / ۲۷۴.

(۴) - سوره بقره، آیه ۲۳۸.

«و برای خداوند فروتنانه (به عبادت) بایستید».

و نیز به این آیه نیاندیشیده اند که می فرماید: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿۲﴾﴾^(۱).

«به راستی مؤمنان رستگار شدند، همان کسانی که در نمازشان فروتنند».

هنگامی که درباره صاف نمودن خاک موضع سجده در نماز از حضرت پیامبر ﷺ پرسیده شد، فرمودند: «هنگامی که نماز می خوانی به خاکها دست مکش، و اگر چاره‌ای دیگر نبود، فقط یکبار این کار را انجام بده»^(۲).

اهل علم گفته اند که حرکات زیاد و متوالی بی مورد نماز را باطل می کند، چه رسد به این که افرادی در نمازی بازی می کنند، و با وجود این که به بارگاه خداوند ایستاده اند، به ساعت خود نگاه می کنند، و یا لباس خود را راست می کنند، و یا انگشت در بینی فرو می برند و راست و چپ به سوی آسمان نگاه می کنند، و از این نمی ترسند که بینایی چشمانشان گرفته شود^(۳) و با این که شیطان نمازشان را بریاید.

سبقت عمدی از امام:

عجله از سرشت انسان است، خداوند متعال می فرماید: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ

عَجُولًا ﴿۱﴾﴾^(۴).

«و انسان شتابکار است».

تأنی از الله و عجله از شیطان است^(۵) افراد بسیاری دیده می شوند که هنگام نماز با جماعت در رکوع و سجود و عموماً در تکبیرات انتقال (از رکن و حالتی به رکن دیگر) و حتی در سلام از امام سبقت می گیرند، این امر که نزد بسیاری از

(۱) - سورة مؤمنون، آیه ۱ - ۲.

(۲) - ابوداود ۱ / ۵۸۱.

(۳) - این مطلب در حدیث آمده است (مترجم).

(۴) - سورة اسراء، آیه ۱۱.

(۵) - بیهقی، السنن الکبری ۱۰ / ۱۰۴.

مردم مسأله‌ای بی‌اهمیت و پیش پا افتاده است، در مورد آن از پیامبر ﷺ و عید سختی وارد شده است، آنگاه که فرمودند: «مگر کسی که قبل از امام سر را بلند می‌کند، از این نمی‌ترسد که خداوند سر او را به سر الاغی تبدیل نماید»^(۱).

باید اندیشید که هنگامی که از نماز گزار خواسته شده که هنگام رفتن به مسجد وقار و آرامش خود را حفظ نماید، پس در هنگام نماز حکم چه خواهد بود، برخی دیگر از مردم ضابطه خوبی ذکر کرده اند، و آن این که مقتدی پس از پایان تکبیر امام شروع به حرکت کنید (و به رکن دیگر منتقل شود) یعنی هرگاه امام حرف «راء» الله اکبر را تلفظ نمود، مقتدی شروع به حرکت کند، نه قبل از آن حرکت کند و نه از آن تأخیر نماید، و به اینگونه این امر منضبط و منظم می‌گردد، اصحاب پیامبر ﷺ کاملاً حریص و مواظب بودند که مبادا از ایشان سبقت بگیرند، حتی یکی از اصحاب حضرت براء بن عازب رضی الله عنه می‌گوید: اصحاب پشت پیامبر ﷺ نماز می‌خواندند و هنگامی که ایشان سر را از رکوع بلند می‌کردند، کسی دیده نمی‌شد که (برای رفتن به سجده) کمرش را خم کند، تا این که پیامبر ﷺ پیشانی خویش را به زمین می‌گذاشتند، آنگاه اصحاب در پی ایشان به سجده می‌افتادند»^(۲). و هنگامی که پیامبر ﷺ سالخورده شدند و در حرکات ایشان (هنگام نماز) نوعی کندی پدید آمد اصحاب را که پشت ایشان نماز می‌خواندند گوشزد نموده و فرمودند: ای مردم وزن من سنگین شده (و پیر شده ام) پس مواظب باشید که در رکوع و سجود از من سبقت نگیرید»^(۳). امام نیز در تکبیر گفتن هنگام نماز باید از سنت پیامبر ﷺ که در حدیث ابوهریره رضی الله عنه آمده، پیروی کند، وی می‌گوید: پیامبر ﷺ در نماز هنگامی که برمی‌خواستند تکبیر می‌گفتند، و سپس هنگامی که به رکوع می‌رفتند و سپس تکبیر می‌گفتند و سپس هنگامی که به سجده می‌رفتند و سپس هنگامی که سر از سجده بلند می‌کردند، و سپس هنگامی که دوباره به سجده می‌رفتند و سپس هنگامی که سر را از سجده بلند می‌کردند، و سپس تا پایان نماز به اینگونه عمل می‌کردند و هنگامی که از

(۱) - مسلم ۱ / ۳۲۰، ۳۲۱.

(۲) - مسلم، ش ۴۷۴.

(۳) - رواه البیهقی ۲ / ۵۳ و ارواء الفلیل ۲ / ۲۹۰.

قعه اول برمی‌خواستند تکبیر می‌گفتند»^(۱). پس اگر امام همراه و همزمان با حرکت (به رکن دیگر) تکبیر بگوید و مقتدی‌ها بر خود لازم بگیرند که بر کیفیت سابق عمل کنند، امر نماز جماعت اصلاح و انتظام می‌یابد.

خوردن پیاز، سیر و یا اشیای بدبوی دیگر و رفتن به مسجد:

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿يَبْنَیْ ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾^(۲). «ای فرزندان آدم! هنگام هر نماز و [در هر مسجدی، آرایش و زینت [مادی و معنوی خود را متناسب با آن عمل و مکان] همراه خود بگیرید.»

جابر رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس سیر و یا پیاز خورد، پس باید از ما کناره بگیرد، و یا این که فرمودند: از مسجد ما کناره بگیرد، و در خانه خود بنشیند»^(۳) و در روایت مسلم آمده که هر کس که پیاز، سیر و تره خورد، پس به مسجد ما نزدیک نشود، زیرا فرشتگان نیز از بوهای که بنی آدم اذیت می‌شود، اذیت و آزار می‌شوند»^(۴).

عمر رضی الله عنه در یکی از خطبه‌های خود در روز جمعه گفتند: شما از این دو سبزی (پیاز و سیر) که به نظر من پلیدند می‌خورید، من رسول الله صلی الله علیه و آله را دیدم که هرگاه شخصی که پیاز خورده بود به مسجد می‌آمد، دستور می‌دادند که او را از مسجد بیرون کنند، و به «بقیع» ببرند، پس هر کس پیاز و سیر می‌خورد (بوی) آنها را با پختن کاملاً خنثی کند»^(۵).

افرادی که پس از اتمام کارهای روزانه خویش مستقیماً به مسجد می‌آیند و با بوی بد عرق و جوراب‌های خویش موجب آزار مردم می‌گردند، این باب و بحث شامل آنان نیز می‌گردد، و سپس وارد مساجد می‌شوند، و بندگان خدا، فرشتگان و نمازگزاران را اذیت و آزار می‌کنند.

(۱) - بخاری، ش ۷۵۶.

(۲) - سورة اعراف، آیه ۳۱.

(۳) - فتح الباری ۲ / ۳۳۹.

(۴) - مسلم ۱ / ۳۹۵.

(۵) - مسلم ۱ / ۳۹۶.

زنا:

چون یکی از مقاصد شریعت حفظ حیثیت و نسل بشری است، زنا را حرام گردانیده است، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾^(۱).

«و به زنا نزدیک مشوید، چرا که آن ناشایستی و بد راهی است.»

بلکه از این هم فراتر، شریعت با دستور دادن به حجاب و فروانداختن چشم و حرام قراردادن خلوت و تنهاماندن با زن بیگانه و غیره تمامی راه‌هایی را که به زنا منتهی می‌گردند، مسدود کرده است.

زنا کار متأهل در شریعت اسلامی به شنیع‌ترین و شدیدترین وجه عقوبت که همان سنگباران است عقوبت می‌گردد تا سزای کاری را که مرتکب شده بچشد، و تا تمامی اجزای بدنش که در حرام از آن استفاده کرده به درد بیایند و زناکاری که به صورت شرعی و صحیح نکاح و ازدواج نکرده است با بالاترین حد ضربه‌هایی که در شریعت برای تعزیر مشروع می‌باشد که همان صد ضربه شلاق است، عقوبت و مجازات می‌گردد، و این علاوه از فضیحتی است که در ملاء عام و در حضور گروهی از مسلمانان به او می‌رسد، و نیز علاوه بر بیرون راندن و تبعید وی به مدت یک سال کامل از محلی که در آن مرتکب زنا شده است.

و عذاب زنان و مردان زناکار در برزخ این است که آنان را عریان در تنوری که دهانه اش تنگ و زیر آن وسیع و گشاد است می‌اندازند و بر آنان آتش می‌افروزند، آنان در آن تنور فریاد می‌کشند و با شعله‌های آتش بالا می‌آیند، حتی نزدیک می‌شوند که خارج گردند، اما آتش فرو کش می‌کند و آنان دوباره به ته تنور سقوط می‌کنند، و تا قیامت اینگونه عذاب داده می‌شوند.

و از این هم شدیدتر و بدتر وضعیت شخصی است که با وجود سالخورده‌گی و نزدیک‌بودن به قبر و مهلتی که خداوند به او داده، به زناکاری ادامه دهد، از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «خداوند در روز قیامت با سه شخص سخن نمی‌گوید، و آنان را تزکیه نمی‌نماید، و با دیده رحمت به

(۱) - سورة اسراء، آیه ۳۲.

آنان نمی‌نگرد، و عذاب دردناکی در انتظارشان است. (و آن سه شخص عبارتند از) پیرمرد زناکار و پادشاه دروغگو و فقیر متکبر^(۱).

بدترین کسب پولی است که زن زناکار در مقابل زنا و تن‌فروشی دریافت می‌کند، و چنین زنی هنگامی که در نیمه‌های شب درهای آسمان به رحمت گشوده می‌شوند، نیز از اجابت دعا محروم است^(۲)، نیاز و فقر مطلقاً عذری شرعی و قابل قبول برای زیرپا گذاشتن حدود الهی قرار نمی‌گیرد، از قدیم گفته اند که زن آزاده ترجیح می‌دهد که گرسنه بماند، تا این که با سینه اش (شیردادن بچه‌های مردم) خود را سیر کند، چه رسد به تن‌فروشی.

اما در این عصر همه راه‌ها و درهای فحشاء باز است و شیطان با مکر خود و اولیای خویش راه فساد را هموار کرده است و افراد عاصی و فجار نیز از وی پیروی کرده اند، بدحجابی و برهنگی عام شده، چشم‌چرانی و نگاه‌های حرام همه جا را فرا گرفته، اختلاط مرد و زن رواج یافته، مجلات و فیلم‌های مبتذل فحشا همه جا در دسترس است، و مسافرت به کشورهای محل فساد زیاد و بازار بی‌حیایی گرم و آبروریزی و تجاوز به ناموس مردم فراوان، و آمار بچه‌های حرام و غیر شرعی و قتل جنین فزونی یافته است، پروردگارا از تو می‌خواهیم که با رحمت و لطف خویش ما را از این فواحش در پناه خود مصون و محفوظ بداری و از تو می‌خواهیم که دل‌ها و شرمگاه‌های ما را پاک بگردانی و در میان ما و حرام سد و مانع محکمی قرار دهی.

همجنس‌گرایی:

جنایتی که قوم لوط مرتکب شدند همجنس‌گرایی بود، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا

(۱) - مسلم ۱۰۲/۱ - ۱۰۳.

(۲) - صحیح الجامع، ش ۲۹۷۱.

مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعُلَمَاءِ ۖ أَتَيْتُكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقَاطِعُونَ السَّبِيلَ
وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ^(۱).

«و لوط (را فرستادیم) چنین بود که به قومش گفت: شما ناشایستی به بار می‌آورید که هیچکس از جهانیان در (ارتکاب آن) از شما پیشی نگرفته است، آیا شما از روی شهوت با مردان درمی‌آمیزید و راه (فطری و شرعی برای تناسل) را می‌گسلید و در محافل خود کار ناپسند انجام می‌دهید»

خداوند متعال می‌فرماید: به خاطر شناعت و قبح و خطرناک بودن این عمل مرتکبین آن را به چهار نوع عذاب عقوبت نمود، و در هلاکت و عقوبت هیچ قوم دیگری این چهار عذاب را یکجا جمع ننمود، و آن این که چشمانشان را کور کرد و شهر آنان را زیر و رو کرد و بر آنان باران سنگ فرود آورد و صدای دلخراش و شدید بر آنان مسلط نمود.

در شریعت اسلامی بنا به قول راجح، عقوبت فاعل و مفعول همجنس گرا در صورتی که با رضایت و اختیار خویش این عمل را انجام داده باشند، این است که با ضربه شمشیر کشته شوند، از ابن عباس رضی الله عنهما مرفوعاً روایت شده که «هر کسی را یافتید که عمل قوم لوط را انجام می‌دهد فاعل و مفعول را بکشید»^(۲).

این همه وبا و امراض گوناگونی که امروزه و در این زمان به وجود آمده و در گذشته اصلاً از آنها نامی هم نبود، همانند مرض کشنده «ایدز» بر حکمت خداوند در تعیین چنین عقوبتی شدید برای این عمل دلالت دارد.

امتناع زن از همبستری با شوهر بدون عذر شرعی:

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرگاه شوهر همسرش را به بستر خود فرا خواند و او امتناع ورزد و شوهر با ناراحتی و عصبانیت از او شب بگذراند، فرشتگان آن شب تا صبح آن زن را نفرین می‌کنند»^(۳).

(۱) - سورة عنكبوت آية ۲۸ - ۲۹.

(۲) - مسند احمد ۱ / ۳۰۰.

(۳) - فتح الباری ۶ / ۳۱۴.

بسیاری از زنان هرگاه میان آنان و شوهرانشان اختلاف بروز کند، با امتناع از تمکین و همخوابگی با شوهر، به گمان خود شوهر را تنبیه و مجازات می‌کنند، و گاهی این عمل موجب مفسد بزرگی همچون به حرام کشیده شدن شوهر، می‌گردد. و چه بسا نتیجه برعکس می‌گردد و شوهر (به جای تنبیه شدن) جداً تصمیم به ازدواجی دیگر می‌گیرد.

پس هرگاه شوهر از همسرش تمکین خواست همسر باید به امتثال دستور پیامبر ﷺ از شوهر اطاعت نماید و به خواسته اش جواب مثبت دهد، زیرا ایشان فرمودند: «هرگاه شوهر همسرش را به همخوابگی فرا خواند همسر باید اجابت نماید، گرچه بر پشت شتر هم سوار باشد»^(۱). و شوهر نیز برای ادامه همدلی و عدم اختلاف باید وضعیت زن را درک کند، و در صورت مریض باردار و یا اندوهگین بودن وی، باید حال او را مراعات کند.

خواستن طلاق از شوهر بدون عذر شرعی:

بسیاری از زنان با بروز اندک خلاقی بلافاصله از شوهرانشان درخواست طلاق می‌کنند، و یا هرگاه شوهر مقدار پولی که زن می‌خواهد فراهم نکند، زن از او می‌خواهد که طلاقش بدهد، و چه بسا زن با تحریک برخی از خویشاوندان و همسایه‌های مفسد خود به این کار اقدام نماید، و برخی اوقات با عباراتی زننده و تحریک کننده شوهر را به مبارزه می‌طلبند، مثلاً می‌گویند: اگر مردی مرا طلاق بده! بدیهی است که طلاق مفسد بزرگی همچون گسیخته شدن شیرازه خانواده و آوارگی فرزندان را در پی دارد، و زن پس از مدتی که پشیمانی دیگر سود نمی‌بخشد، پشیمان می‌گردد، و با در نظر داشتن این مطلب و مسایلی دیگر به حکمت حرمت این امر در شریعت اسلامی پی می‌بریم، از حضرت ثوبان رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «هر زنی که بدون هیچ مشکلی از شوهرش طلب طلاق کند، رایحه و عطر بهشت بر او حرام است»^(۲). و از عقبه بن

(۱) - زوائد البزاز ۲ / ۱۸۱ و صحیح الجامع ۵۴۷.

(۲) - مسند احمد ۵ / ۲۷۷.

عامر رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «زنانی که از شوهران‌شان طلب طلاق می‌کنند، آنها زنانی منافق هستند»^(۱).

اما اگر طلب طلاق بنا به عذری شرعی باشد مانند ترک نماز، شرابخواری و اعتیاد به مواد مخدر از جانب شوهر، و یا این که شوهر او را به انجام دادن کاری حرام مجبور کند، و یا این که شکنجه اش کند و یا وی را از حقوق شرعی و قانونی اش محروم سازد، و نصیحت و تذکر هم سودی نبخشد و تلاش اصلاح وی بی ثمر بماند، در این صورت بدون هیچ اشکالی زن می‌توان برای این که خود و دینش را حفظ نماید، از شوهر طلب طلاق کند.

ظهار:

یکی از الفاظ جاهلیت نخستین که متأسفانه در این امت شیوع پیدا کرده «ظهار» است، یعنی این که شوهر به همسرش بگوید: «تو برای من مانند مادرم هستی» و یا بگوید: «تو بر من همانند خواهرم حرام هستی» و جملاتی زشت شبیه این که شریعت اسلامی آن را شنیع و زشت شمرده است، زیرا که در این صورت در حق زن ظلم می‌شود. خداوند در باره ظهار اینگونه می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِمَّنْ نَسَأْتُهُمْ مَا هِيَ أُمَّهَاتُهُمْ إِنَّمَا مَهَتُهُمْ إِلَّا الَّتِي وَلَدَتْهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ﴾^(۲).

«کسانی از شما که با زنان‌شان ظهار می‌کنند آنان مادران‌شان نیستند، مادران‌شان جز کسانی نیستند که آنان را زاده اند، و آنان سخن زشت و دروغ می‌گویند، و خداوند بخشنده آمرزگار است».

شریعت کفار ظهار را سخت و شبیه کفار قتل خطا و مانند کفار آمیزش در روز ماه رمضان قرار داده، و برای شوهر جایز نیست که قبل از ادای کفار به همسرش نزدیک شود، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ

(۱) - الطبرانی، المعجم الكبير ۱۷ / ۳۳۹.

(۲) - سورة مجادله، آية ۲.

ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَٰلِكُمْ تُوَعِّظُونَ بِهِ ۗ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٤٠﴾ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَنْ
يَتَمَاسَا ۗ فَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَٰلِكَ لِمُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ
وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤١﴾^(۱).

«و کسانی که با زنان شان ظهار می کند، سپس از آنچه گفته اند باز می گردند، باید پیش از آن که به هم دست رسانند، برده ای آزاد کنند، این حکم است که به آن پند داده می شوید، و خداوند به آنچه می کنید آگاه است، پس اگر کسی (برده ای) نیابد پیش از آن که دست به هم رسانند (بر او) روزه دوماه بیایی (واجب) است، آنگاه اگر کسی نتواند خوراک دادن شست بینوا (بر او واجب) است، این (حکم) برای آن است تا فرمانبردار خدا و رسول او شوید و این احکام حدود مقرر شده خداوند هستند، و کافران عذابی دردناک (در پیش) دارند.»

مقاربت در دوران قاعدگی:

خداوند متعال می فرماید: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَاعْتَزِلُوا
النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ﴾^(۲).

«از تو درباره حیض (قاعدگی) می پرسند، بگو: آن (مایه) رنج است، پس (بوقت) حیض از زنان کناره گیرید و تا وقتی که پاک شوند، به آنان نزدیکی مکنید.»

برای شوهر جایز نیست که بلافاصله پس از قاعدگی با همسرش مقاربت نماید، مگر این که همسر غسل کند، زیرا خداوند متعال می فرماید: ﴿فَإِذَا تَطَهَّرْنَ
فَاتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ﴾^(۳).

(۱) - سوره مجادله، آیه ۳ - ۴.

(۲) - سوره بقره، آیه ۲۲۲.

(۳) - سوره بقره، آیه ۲۲۲.

«آنگاه چون (بخوبی) پاک شوند (غسل کنند)، از همانجا که خداوند به شما فرمان داده است، با آنان آمیزش کنید».

این حدیث پیامبر ﷺ نیز بر شناعة این معصیت دلالت می‌کند که می‌فرماید: «هرکس در دوران قاعدگی با همسرش مقاربت کند و یا با وی عمل لواط انجام دهد و یا نزد کاهنی (غیگویی) برود، به آنچه بر محمد فرو آمده کفر کرده است»^(۱).

هرکس اشتباهاً و نادانسته و به غیر عمد مرتکب این کار شد، بر او گناهی نیست، اما اگر کسی عمداً و دانسته آن را انجام دهد بنا به قول برخی از اهل علم باید كفاره بدهد و آن عبارت است از یک دینار و یا نصف دینار، برخی از علما گفته اند که او مختار است که کدامیک را انتخاب می‌کند، و برخی دیگر گفته اند: اگر در ابتدای قاعدگی مقاربت کند كفاره اش یک دینار و اگر در آخر قاعدگی و یا پس از قاعدگی و قبل از غسل نمودن زن، مقاربت کند كفاره اش نصف دینار است، یک دینار بنا به محاسبات متداول برابر است با ۴،۲۵ گرم طلا که شخص باید این مقدار طلا و یا معادل آن وجه نقد صدقه کند.

لواط با همسر:

برخی از افراد بی‌بندوبار و منحرف و ضعیف‌الایمان از لواط با همسر هیچ ابایی ندارند، و از آن پرهیز نمی‌ورزند، این عمل از گناهان کبیره است که پیامبر ﷺ مرتکب آن را نفرین فرموده اند، از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: «ملعون است کسی که از راه عقب (دُبر) با همسرش جفت شود»^(۲). بلکه پیامبر ﷺ فرمودند: «هرکس در دوران قاعدگی با همسرش مقاربت کند، و یا با وی عمل لواط انجام دهد و یا نزد کاهنی برود، به آنچه بر محمد فرو آمده کفر کرده است»^(۳). بسیاری از زنانی که فطرت سلیمی دارند از این کار ابا می‌ورزند، اما شوهران‌شان آنان را در صورت عدم موافقت به طلاق تهدید می‌کنند، و چه

(۱) - ترمذی ۱ / ۲۴۳.

(۲) - مسند احمد ۲ / ۴۷۹.

(۳) - ترمذی ۱ / ۲۴۳.

بسا برخی همسران‌شان را که از پرسیدن حکم این عمل از علما شرم دارند، می‌فریبند و به آنان وانمود می‌کنند که این عمل حلال و جایز است، و چه بسا از این آیه هم استدلال کنند که خداوند می‌فرماید: ﴿نَسَاؤُكُمْ حَرَّتْ لَكُمْ فَاتُوا حَرَّتْكُمْ أَنِي شِعْتُمْ﴾^(۱).

«زنان شما کشتزار شما هستند، پس هرگونه که خواهید، به کشتزار خود درآیید».

باید دانست که حدیث، قرآن را تفسیر می‌کند، و در حدیث آمده که پیامبر ﷺ بیان فرموده اند که برای شوهر جایز نیست با هر کیفیت و روشنی که ترجیح می‌دهد با همسرش جفت شود و آمیزش نماید. البته به شرط این که فقط از راه طبیعی و راه به دنیا آمدن نوزاد باشد، و ناگفته پیداست که راه عقب محل کثافت است نه راه به دنیا آمدن نوزاد و محل کشت.

یکی از اسباب و عوامل این جنایت وارد نمودن موروثات پلید جاهلی از قبیل روابط جنسی نامشروع به حریم زندگی پاکیزه زناشویی و همچنین حافظه‌ای است که از صحنه‌های مبتدلی از فیلم‌های پورنو مملو گشته است، و آن هم بدون توبه و رجوع الی الله. و بدیهی است که این عمل حرام و ناجایز است، اگرچه طرفین بر آن توافق نمایند، زیرا توافق و رضایت طرفین حرام را حلال نمی‌گرداند.

بی‌عدالتی میان همسران:

عدل نمودن میان همسران از مواردی است که خداوند متعال ما را به آن توصیه نموده است، خداوند می‌فرماید: ﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾^(۲).

(۱) - سوره بقره، آیه ۲۲۳.

(۲) - سوره نساء، آیه ۱۲۹.

«و هرگز نمی‌توانید بین زنان به داد رفتار کنید، هرچند حرص ورزید، پس یکسره [به سوی زنی محبوب] تمایل نورزید، تا آن که او (همسر پیشین خود) را بلا تکلیف رها کنید، و اگر اصلاح کنید و پروا دارید خداوند آمرزنده و مهربان است.»

عدالتی که از شوهر مطلوب است، این است که در شب گذراندن بین همسرانش عدل کند و مخارج و حقوق مادی آنان را از قبیل نفقه و پوشاک کاملاً بپردازد، عدل در محبت و گرایش قلبی نیست، زیرا که این امر به اختیار و قدرت شخص نیست، بسیاری از مردانی که بیش از یک همسر دارند به یکی از همسران خود میل نموده و بقیه را عملاً ترک نموده و به آنان اعتنایی نمی‌کنند، نزدیکی چندین شب می‌مانند و از نظر مادی نیز به آن کاملاً رسیدگی می‌کنند و بقیه را رها نموده و به حال خود می‌گذارند، این کار حرام و ناجایز می‌باشد و کسی که نسبت به برخی از همسرانش اینگونه بی‌عدالتی روا بدارد در روز قیامت با وضعیتی به بارگاه الهی حاضر می‌گردد که در حدیث ابوهریره رضی الله عنه آمده است، وی می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرکس دو همسر داشته باشد و به یکی از آنها میل نماید (میان آنان عدل نکند) روز قیامت در حالی خواهد آمد که نصف بدنش کج گشته و مائل شده است»^(۱).

خلوت (تنها ماندن) با نامحرم:

شیطان می‌کوشد انسان را در فتنه و حرام بیندازد و بدین سبب خداوند متعال ما را از آن برحذر داشته است، آنجا که می‌فرماید: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾^(۲).

«ای مؤمنان از گام‌های شیطان پیروی نکنید، و هرکس که از گام‌های شیطان پیروی کند بداند که او به کارهای ناشایست و ناپسند فرمان می‌دهد.»

(۱) - ابوداود ۲ / ۶۰۱.

(۲) - سوره نور، آیه ۲۱.

شیطان همانند خون در بدن آدمیزاد گردش می‌کند، و یکی از راه‌هایی که شیطان انسان را به فحشا می‌کشانند خلوت با زن بیگانه و نامحرم است، و از اینجاست که شریعت این را مسدود نموده است، آنگونه که پیامبر ﷺ فرمودند: «هرگاه مرد و زنی تنها باشند سومی آنان شیطان است»^(۱). و عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت نموده که پیامبر ﷺ فرمودند: «از امروز به بعد هیچ مردی حق ندارد که نزد زنی که شوهرش به مسافرت رفته برود، مگر این که همراه او یک و یا دو نفر دیگر باشد»^(۲).

پس برای هیچ مردی ناجایز نیست که در خانه و یا اطاق و یا ماشینی با زنی نامحرم همچون زن برادر، خادمه و یا زنی مریض با دکتر و غیره تنها بماند، بسیاری از مردم بنا به اعتماد به خویشان و یا افراد دیگر در چنین موارد سهل‌انگاری می‌کنند که منجر به فحشا و یا لاقط موجب فراهم آمدن مقدمات فحشا و دامن زدن به فاجعه اختلاط انساب و بچه‌های نامشروع می‌گردد.

مصافحه با نامحرم:

این از مواردی است که عرف و آداب اجتماعی بر شریعت الهی طغیان نموده است، و عادات و تقالید باطل مردم بر حکم خداوند غالب گشته است به گونه‌ای که اگر با اقامه حجت و بیان دلیل حکم شرعی را در این مورد بیان کنی، تو را به ارتجاع و واپسگرایی و بنیادگرایی و قطع روابط خانوادگی و تشکیک در نیت‌های پاک و... متهم می‌سازند، امروزه در جامعه ما دست‌دادن و مصافحه با دختر عمو، دختر دایی، دختر خاله و همسر برادر، عمو و دایی از نوشیدن آب نیز ساده‌تر است، و اگر مردم با دیده بصیرت به این امر خطیر بنگرند، دیگر چنین نخواهند کرد، پیامبر ﷺ فرمودند: «اگر بر فرق سر فردی از شما سوزنی آهنین فرو کنند برایش بهتر است از این که به زنی نامحرم دست زند»^(۳). بی‌تردید مصافحه زنای دست است، آنگونه که پیامبر ﷺ فرمودند: «چشم‌ها، دست‌ها، پاها و شرمه‌ها

(۱) - ترمذی ۳ / ۴۷۴.

(۲) - مسلم ۴ / ۱۷۱۱.

(۳) - رواه الطبرانی ۲۰ / ۲۱۲، صحیح الجامع ۴۹۲۱.

(انسان، همگی) زنا می‌کنند»^(۱). باید پرسید آیا کسی هست که قلبش از قلب پیامبر ﷺ پاک‌تر باشد؟ اما با وجود این پیامبر ﷺ فرمودند: «من با زن مصافحه نمی‌کنم»^(۲). و نیز فرمودند: «من دست‌های زنان را لمس نمی‌کنم»^(۳). از حضرت عائشه رضی الله عنها نقل شده که فرموده است: نه، به خدا سوگند هرگز دست رسول الله ﷺ دست زنی را لمس نکرد، و فقط با گفتار از آنان بیعت می‌گرفتند»^(۴).

پس آن مردانی که همسران پاک طینت خود را تهدید می‌کنند که اگر با برادران آنان دست ندهد و مصافحه نکنند، آنان را طلاق خواهند داد، از خدا بترسند، و نیز باید دانست که مصافحه با دستکش و یا از روی پارچه‌ای دیگر حکم مسأله را تغییر نمی‌دهد، دست دادن و مصافحه با نامحرم در هر حال حرام است.

استعمال عطر و بیرون رفتن از خانه برای زنان:

این مورد متأسفانه با وجود هشدار شدید پیامبر ﷺ در این باره بازهم در این زمان رواج پیدا کرده است، ایشان فرمودند: «هر زنی که عطر استعمال کند، و سپس از کنار جمعی عبور کند که بوی خوش او را استشمام کنند، آن زن زناکار است»^(۵). برخی از زنان و دختران با توجه به سهل‌انگاری و غفلت‌شان، در هنگام برخورد با رانندگان، مغازه‌داران و دربان و نگهبانان مدارس به این امر توجهی نمی‌کنند، در صورتی که شریعت اسلامی برای زنی که عطر استعمال کرده و می‌خواهد از منزل خارج گردد، حکم شدیدی مقرر فرموده و آن این که قبل از خروج از منزل ولو به قصد مسجد، باید مانند غسل جنابت، غسل کند، پیامبر ﷺ

(۱) - مسند احمد ۱ / ۴۱۲.

(۲) - مسند احمد ۶ / ۳۵۷.

(۳) - طبرانی معجم الکبیر ۲۴ / ۳۴۲.

(۴) - مسلم ۳ / ۱۴۸۹.

(۵) - مسند احمد ۴ / ۴۱۸.

فرمودند: «هر زنی که عطر استعمال کند و سپس به مسجد برود، هیچ نمازی از وی قبول نخواهد شد تا این که همانند غسل جنابت، غسل کند»^(۱).

از بوی تند عطر و ادکلن‌های گوناگونی که زنان قبل از رفتن به مناسبت‌ها و جشن‌های عروسی و غیره استعمال می‌کنند، به خدا پناه باید برد، بوی خوش عطر همه جا از آنان به مشام می‌رسد. در بازارها، اتوبوس‌ها، اجتماعاتی که زن و مرد باهم آمیخته‌اند، و حتی در مساجد در شب‌های رمضان در شریعت اسلامی بیان شده که طیب و زینت زن باید به گونه‌ای باشد که نه رنگ داشته باشد نه بو، از خداوند متعال می‌خواهیم بر ما غضب نکند و افراد صالح و نیکوکار را به کارهای افراد نادان مواخذه نکند و همه را به راه راست رهنمون کند.

مسافرت بدون محرم:

در صحیحین از عبدالله بن عباس رضی الله عنه روایت شده که می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «زن نباید بدون محرم به مسافرت برود» این فرموده پیامبر صلی الله علیه و آله شامل همه مسافرت‌ها می‌گردد، حتی سفر حج. مسافرت زن بدون محرم سبب می‌گردد که افراد فاسق و بی‌بندوبار بر او جری گردند و به او تعرض کنند، و چه بسا زن که خود موجودی ضعیف است، در منجلاب گناه و معصیت سقوط کند و حداقلش این است که حیثیت و شرافتش زیر سؤال برود، و همچنین است مسافرت زن بدون محرم با هواپیما ولو این که محرمی او را تا فرودگاه بدرقه کند، و محرم دیگری در فرودگاه مقصد به استقبالش برود، باید پرسید در صندلی همجوار او در هواپیما چه کسی خواهد نشست؟ و اگر در حین پرواز اشکالی پدید آمد و هواپیما بناچار در فرودگاهی دیگر به زمین نشست و یا پرواز با تأخیر انجام شد، آنگاه حال زن چه خواهد بود؟ چنین مواردی بسیار اتفاق افتاده است، و محرم باید دارای چهار ویژگی باشد، یعنی این که مسلمان، بالغ، عاقل و مرد باشد،

آنگونه که پیامبر ﷺ فرمودند: «پدر و یا پسر و یا شوهر و یا برادر یا یکی دیگر از محارمش باید با او همراه باشد»^(۱).

چشم چرانی:

خداوند متعال می فرماید: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾^(۲).

«به مردان مؤمن بگو که چشمانشان را (از نگریستن به نامحرم) فرو پوشند و پاکدامنی ورزند، این برایشان پاکیزه تر است، بی گمان خداوند از آنچه می کنند باخبر است».

پیامبر ﷺ فرمودند: «زنای چشم نگاه کردن (به چیزهایی است که خداوند نگریستن به آن را حرام گردانیده) است»^(۳).

البته نگاهی که بنا به نیازی شرعی باشد، از این قاعده مستثنی می باشد، مانند نگاه خواستگار به دختر به قصد دامادی و نگاه دکتر به مریض.

نگاه کردن زن به مرد بیگانه نیز حرام است، خداوند متعال می فرماید: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾^(۴). «و به زنان مؤمن بگو چشمانشان را از نگریستن به نامحرم فرو پوشند و پاکدامنی ورزند».

و همچنین نگاه بد به پسران بی ریش و زیبارو نیز حرام است، و همچنین برای مردان جایز نیست که به عورت مردان نگاه کنند، و برای زنان نیز جایز نیست که به عورت زنان بنگرند، و هر عورتی که نگاه کردن به آن جایز نیست، لمس کردن آن نیز ولو این که با حایل و پرده باشد، جایز نیست، و این که برخی از مردم عکس ها و فیلم های مبتدل را به این بهانه تماشا می کنند که این تصاویر واقعی

(۱) - مسلم ۲ / ۹۷۷.

(۲) - سوره نور، آیه ۳۰.

(۳) - فتح الباری ۱۱ / ۲۶.

(۴) - سوره نور، آیه ۳۱.

نیست، اغوا و فریب شیطانی است، زیرا که برانگیخته شدن شهوت و هیجان غریزه جنسی در چنین موارد امری است مسلم و آشکار.

بی تفاوت بودن به ناموس:

از عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «خداوند بهشت را بر سه نفر حرام گردانیده است، شرابخوار، نافرمان والدین و دیوثی (بی غیرتی) که فساد و پلیدی را به خانه خود راه داده است»^(۱).

یکی از مظاهر بی غیرتی و بی تفاوت بودن به ناموس این است که شوهر از دختر یا همسرش که با مردان بیگانه تماس می گیرند و صحبت و عشق بازی می کنند، چشم پوشی کند و یا این که راضی باشد که یکی از زنان خانواده با مردی بیگانه خلوت کند و تنها بماند، و همچنین اجازه دادن به زن که به تنهایی با راننده ای بیگانه جایی برود، و یا این که راضی باشد که بی حجاب از خانه بیرون آیند، و هر شخصی آنان را ببیند، و یا این که فیلم ها و مجلات مبتدلی که فساد و بی بندوباری را ترویج می دهند به خانه راه دهد.

انتساب به غیر پدر و انکار فرزند:

از نظر شرعی جایز نیست که مسلمانی خود را به شخص غیر از پدر خود و یا قومی دیگر نسبت دهد، برخی از مردم برای مقاصد مادی در شناس نامه ها و اوراق رسمی برای خود نسبی جعلی و دروغین ثبت می کنند، و چه بسا افرادی به خاطر کینه و ناراضگی از پدر که در کودکی او را رها کرده، به چنین کاری اقدام کنند، همه این موارد حرام هستند، و چنین کاری مفسد عظیم و گوناگونی همچون مسأله محرمیت، نکاح، میراث و غیره در پی دارد، در صحیح بخاری از سعد و ابی بکر رضی الله عنهما روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر کسی که دانسته خود را به شخصی غیر پدرش نسبت دهد، بهشت بر او حرام است»^(۲).

(۱) - مسند احمد ۲ / ۶۹.

(۲) - فتح الباری ۸ / ۴۵.

در شریعت اسلامی هر کاری که انساب را به بازی بگیرد و یا سبب تزویر در آن گردد، حرام و ناجایز است، مردانی هستند که هرگاه میان آنان و همسران‌شان خصومت و اختلافی بروز کند همسر خود را به بی‌عفتی متهم می‌کنند، و بدون هیچ دلیل و مدرکی نسبت فرزند خود را که بر همان بستر به دنیا آمده است، از خود نفی می‌کنند، و گاهی برخی از زنان نیز خیانت می‌کنند و از راه نامشروع باردار می‌گردند و در نسبت شوهران خود فردی را وارد می‌کنند که از او نیست، در این باره وعید سختی آمده است، از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که هنگامی که آیه ملاحظه نازل گشت از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیده که ایشان فرمودند: «هر زنی که (با ارتکاب حرام) فردی را در قومی داخل کند که از آنان نیست، آن زن نزد خداوند هیچ ارزشی ندارد، و هرگز او را به بهشت وارد نخواهد کرد، و هر مردی که نسب پسرش را از خود انکار کند، خداوند خود را از او در حجاب نگاه می‌دارد و او را در حضور اولین و آخرین (انسان‌ها) رسوا می‌کند»^(۱).

رباخواری:

خداوند متعال در قرآنکریم علاوه از رباخواران با هیچ احدی اعلام جنگ نکرده است، می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۲۷۸﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾^(۲).
«ای مؤمنان از خدا پروا بدارید، و اگر مؤمن هستید، آنچه را که از ربا مانده است، رها کنید، اگر چنین نکردید به جنگی از جانب خدا و رسول او آماده و خبردار باشید».

این آیه برای بیان شناعة این جنایت نزد پروردگار کافی است.

اگر به افراد و دولت‌ها بنگریم خواهیم دید که رباخواری و معاملات ربوی تا چه اندازه افراد و دولت‌ها را به فلاکت و تباهی کشانده است، تباهی‌هایی از قبیل ورشکستگی، کساد، رکود و بحران اقتصادی، ناتوانی از پرداختن وام، بالابودن

(۱) - ابوداود ۲ / ۶۹۵.

(۲) - سورة بقره، آیه ۲۷۸ - ۲۷۹.

نسبت بی‌کاری، ورشکستگی و تعطیل شدن بسیاری از شرکت‌ها و مؤسسات و غیره، بگونه‌ای که حاصل تلاش و زحمات روزانه کلاً برای پرداختن سود و ربای بی‌پایان صرف می‌گردد، و این امر منجر به طبقاتی بودن جامعه می‌گردد و اموال و ثروت‌های هنگفت تنها به دست افرادی محدود می‌ماند، و بعید نیست که این خود یکی از صورت‌های جنگی باشد که خداوند رباخواران را به آن وعید داده است. باید دانست که تمامی افرادی که در منعقدشدن معاملات ربوی همکاری دارند، اعم از طرف‌های اصلی، واسطه‌ها، و کسانی که به این امر کمک می‌کنند، همگی ملعون هستند که پیامبر ﷺ آنها را نفرین کرده است، جابر ﷺ می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «خداوند رباخوار، ربا دهنده، نویسنده و گواهان ربا را نفرین کند». و فرمود: «همگی آنها جرم و گناه یکسان هستند»^(۱).

بنابراین، همکاری در نوشتن و یادداشت نمودن ربا، تحویل گرفتن و یا تحویل دادن ربا، به امانت گذاشتن و حفاظت ربا نیز جایز نیست، و به صورت کلی باید گفت: هرگونه مشارکت و همکاری در ربا به هر نحو ممکن حرام و ناجایز می‌باشد.

پیامبر ﷺ قباحت این گناه کبیره را در حدیثی که حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ روایت نموده، اینگونه بیان فرموده اند: «ربا ۷۳ شعبه دارد، سبک‌ترین و ساده‌ترین آن مانند این است که شخصی با مادرش زنا کند، و بدترین نوع ربا آبروریزی و بی‌حیثیت کردن مسلمان است»^(۲). و در حدیثی که عبد الله بن حنظله ﷺ روایت نموده اینگونه فرموده اند: «یک درهم ربا که شخصی دانسته آن را بخورد از ۳۶ زنا نیز سخت‌تر و سنگین‌تر است»^(۳).

حرمت ربا عام و برای همه افراد و در همه احوال حرام است، و آنگونه نیست که برخی گمان می‌کنند که ربا فقط در صورتی حرام است که یکی از طرفین ثروتمند و دیگری فقیر باشد، و چه بسیار ثروتمندان و تاجران پراوازه‌ای بوده اند که به سبب ربا ورشکسته و فقیر گشته اند و واقعیت امر این مطلب را کاملاً تأیید

(۱) - مسلم ۳ / ۱۲۱۹.

(۲) - مستدرک حاکم ۲ / ۳۷.

(۳) - مسند احمد ۵ / ۲۲۵.

می‌کند، و کمترین زیانی که در آن وجود دارد، این است که برکت مال از بین می‌رود، گرچه از حیث عدد و کمیت زیاد باشد، حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: «مال ربا هرچند فرون شود، سرانجام کم می‌گردد»^(۱).

حرمت ربا مختص در صد بالای سود نیست، بلکه در صد سود هرچند اندک و ناچیز باشد، بازهم ربا محسوب می‌گردد و صاحب آن در روز قیامت همانند کسی از قبر برانگیخته می‌شود، شیطان او را لمس کرده باشد.

با وجود این که ربا جرم و گناه بس سنگینی است، اما بازهم خداوند دروازه توبه را برای رباخواران باز گذاشته و کیفیت آن را بیان نموده است، آنجا که می‌فرماید: ﴿وَإِنْ تُبْتَغُوا فَلَئِمَّ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَأَنْ تَبْتَغُوا وَلَا تَبْتَغُوا

و این عین عدالت است.^(۲)

مؤمنان باید از ته قلب از این گناه کبیره نفرت و قباح آن را در ذهن داشته باشد، حتی افرادی که به اضطرار و از ترس دزد و تباهی سرمایه و اموال خویش را در بانک‌های ربایی می‌گذارند، باید به قصد اضطرار و ناچاری به این کار اقدام کنند، و این احساس را داشته باشند که آنان مانند کسانی هستند که بناچار از مردار تغذیه می‌کنند، و حتی از این نیز شدیدتر و باید استغفار کنند و برای یافتن جایگزین بهتری تلاش نمایند، و هرگز نباید از بانک سود طلب کنند، بلکه اگر سودی به حساب‌شان واریز گشت باید به هر راه ممکن و به قصد رهایی از شر آن به قصد صدقه آن را دفع نموده و خود را از آن نجات دهند، زیرا خداوند پاک است، و تنها پاکیزه را می‌پذیرد، و به هیچ وجه ممکن استفاده از آن در مواردی چون خوراک، پوشاک، مسکن، مخارج همسر، فرزندان، پرد و مادر، پرداخت زکات، پرداخت مالیات و عوارض، دفع ظلم و غیره درست و جایز نیست، بلکه فقط به خاطر ترس از مؤاخذهٔ پروردگار باید آن مال را دفع کنند، و خود را نجات دهد.

(۱) - مستدرک حاکم ۲ / ۳۷.

(۲) - سورهٔ بقره، آیهٔ ۲۷۹. «و اگر توبه کردید، اصل اموال‌تان از آن شماست، نه ستم کنید و نه

بر شما ستم رود».

پنهان نمودن عیوب کالا در معامله:

پیامبر ﷺ از کنار توده‌ای گندم (فروشی) عبور نمودند، چون دست خویش را در آن فرو بردند، احساس نمودند که گندم‌های زیرین خیس و تر هستند، و سپس به فروشنده گفتند: این چیست؟ گفت: یا رسول الله از باران خیس برداشته اند، فرمودند: پس چرا گندم‌های خیس را در بالا و ظاهر نگذاشتی تا مردم آن را ببینند؟ هر کس فریبکاری کند از ما نیست^(۱).

بسیاری از مغازه‌داران و فروشندگان که از خداوند نمی‌ترسند به روش‌های گوناگونی می‌کوشند که عیوب کالا را از مشتری پنهان نمایند، مانند این که بر محل عیب بر چسب می‌زنند و یا اجناس معیوب و فاسد را ته کارتن جای می‌دهند، و یا این که برای جلادادن و براق نمودن آن مواد شیمیایی به کار می‌گیرند، و یا این که صدای موتر را موقتاً تنظیم می‌کنند، و پس از این که مشتری کالا را به منزل برد، پس از چند روزی خراب و اوراق می‌گردد و برخی دیگر تاریخ صلاحیت مصرف کالا را تغییر می‌دهند، و یا این که مشتری را از معاینه و بازدید کامل کالا منع می‌کنند، و بسیاری از بنگاه‌ها و فروشگاه‌هایی که ماشین و لوازم الکترونیکی و ادوات دیگری می‌فروشند عیوب آن را پنهان می‌کنند، این امر حرام و ناجایز است، پیامبر ﷺ فرمودند: «مسلمان برادر مسلمان است، و برای هیچ مسلمانی که چیزی را به برادرش می‌فروشد جایز نیست که عیب آن چیز را پنهان بدارد، بلکه باید آن را بیان نماید»^(۲).

بسیاری از فروشندگان در مزایده علنی اینگونه می‌گویند: من خرمنی از آهن را می‌فروشم» و یا «این آهن پاره‌های بهم دوخته را می‌فروشم» و گمان می‌کنند که با گفتن این جمله به مشتری هر مسئولیتی را از خود نفی می‌کنند، این چنین معامله‌ای برکتی در بر نخواهد داشت، آنگونه که پیامبر ﷺ فرمودند: «تا هنگامی که فروشنده و مشتری از هم جدا نشده اند، اختیار کامل دارند، اگر به همدیگر

(۱) - مسلم ۱ / ۹۹.

(۲) - ابن ماجه ۲ / ۷۵۴.

راست بگویند و عیوب کالا را بیان نمایند در معامله آنان برکت داده می شود و اگر دروغ بگویند، و پنهانکاری کنند برکت معامله آنان از بین می رود»^(۱).

بیع (معامله) نجش:

بیع نجش این است که شخصی قصد خرید کالایی را ندارد و فقط به خاطر این که مشتری و فرد ثالثی را بفریبد به فروشنده اظهار می دارد که آماده است این کالا را با قیمتی بیشتر از این بخرد و در نتیجه مشتری واقعی مجبور می گردد که برای خریدن آن کالا قیمت گزافی را پردازد، پیامبر ﷺ فرمودند: «نجش نکنید»^(۲). (باعث از دیاد قیمت کالایی که قصد خریدش را ندارید، نشوید) بی تردید این معامله نوعی فریبکاری است و پیامبر ﷺ فرمودند: «مکر و فریب در جهنم هستند»^(۳).

بسیاری از دلال‌هایی که در حراجی‌ها، مزایده‌ها و بنگاه‌ها و نمایشگاه‌های اتومبیل مشغول کار هستند، کسب آنان پلید و ناپاک است، زیرا در این کار مرتکب محرمات بی شماری می گردند، مانند این که برخی از آنان با هماهنگی قبلی و فقط به خاطر از دیاد قیمت اتومبیل و فریب دادن مشتری، نقش مشتری دیگری را بازی نموده و برای خرید اتومبیل به قیمتی فزونتر اعلام آمادگی می کنند، و اینگونه مشتری تازه وارد را فریب می دهند، و یا این که برای فریب دادن فروشنده‌ای که برای فروختن اتومبیل خود به آنان مراجعه کرده همگی با هماهنگی قبلی اتومبیل آن شخص را خیلی کمتر از ارزش واقعی اش قیمت می گذارند، اما اگر بخواهند اتومبیل خویش و یا کالای دیگری از خود بفروشند کاملاً متفاوت و برعکس عمل می کنند، خود را به نام مشتری جای می دهند و در مزایده‌ها قیمت را بالا می برند و بندگان خدا را فریب می دهند، و آنان را متضرر می گردانند.

(۱) - فتح الباری ۴ / ۳۲۸.

(۲) - فتح الباری ۱۰ / ۴۸۴.

(۳) - سلسلة الأحادیث الصحیحة ۱۰۵۷.

معامله پس از اذان جمعه:

خداوند متعال می فرماید: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾^(۱).

«ای مؤمنان چون در روز جمعه برای نماز ندا داده شد، به عبادت و یاد خدا بشتابید و خرید و فروش را رها کنید، اگر بدانید این برای تان هبتر است.»
برخی از مغازه‌داران و فروشندگان دوره گرد پس از اذان در مغازه‌های خویش و یا کنار مسجد مشغول معامله هستند و باید دانست افرادی که در آن هنگام از آنان ولو مساوی هم خرید می کنند در گناه شریک هستند، و بنا به قول راجح آن معامله باطل است و بسیاری از صاحبان رستوران‌ها، نانوايي‌ها و کارگاه‌ها حتی در هنگام نماز جمعه کارگران خویش را به کار مجبور می کنند، اینگونه افراد گرچه زیان کرده اند و کارگر نیز در چنین موارد باید بر مقتضای حدیث نبوی عمل کند، آنجا که فرمودند: «در معصیت خالق نباید از فردی بشر اطلاعات نمود»^(۲).

قماربازی:

خداوند متعال می فرماید: ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^(۳).

«ای مؤمنان جز این نیست که شراب و قمار و انصاب و ازلام پلید و ناشی از عمل شیطان است، پس از آن احتراز کنید، باشد که رستگار شوید.»
مردم دوران جاهلیت قماربازی می کردند، و یکی از معروف‌ترین آن این بود که ده نفر به طور مساوی در خریدن شتری شریک می شدند، و گوشت آن را به

(۱) - سورة جمعه، آیه ۹.

(۲) - مسند احمد ۱ / ۱۲۹.

(۳) - سورة مائده، آیه ۹۰.

هفت قسمت متفاوت تقسیم می کردند، و سپس قرعه کشی می کردند به هفت نفر از آنان به هریک نفر یک سهم می رسید و سه نفر دیگر محروم می گشتند. اما در این زمانه قماربازی صورت های متفاوت و گوناگونی دارد، مانند آنچه امروزه بنام اوراق مشارکت رواج یافته است که خود صورت های متعددی دارد و معروف ترین آن این است که هر فردی شماره ای می خرد و با آن در قرعه کشی شرکت می کند، و به نفع اول و دوم و سوم که به قید قرعه مشخص شده اند جوایز متفاوتی می دهند، این کار حرام است، گرچه برخی به گمان خود آن را کمک های خیریه می نامند.

و یا این که مشتری کالایی را می خرد که در جعبه آن چیزی مجهول گذاشته اند، و یا این که هنگام خرید کالا به مشتری شماره ای می دهند که در قرعه کشی شرکت کند، و به افرادی که در قرعه کشی برنده شوند جوایزی می دهند. و یکی دیگر از صورت های ربا در این زمان بیمه های تجاری است، همانند بیمه عمر، بیمه ماشین، کالا، بیمه حریق (حوادث) و بیمه «شامل» و «ضد الغیر» و غیره حتی برخی از خواننده ها آواز خود را نیز بیمه می کنند.

مفهوم میسر تمامی صورت های قمار را دربر می گیرد، در این زمان سالنهایی ویژه برای بلیارد قمار ساخته شده که در آن میزهای سبزرنگی (بلیارد) مخصوص این کار و گناه بزرگ تهیه شده است، و همچنین اموالی که در مسابقات فوتبال و غیره به رهن گذاشته می شود نیز از قبیل میسر هستند، و در بسیاری از شهربازی ها و تفریح گاه ها بازی های گوناگونی رواج دارد که مشتمل بر میسر هستند مانند «فیلبرز».

اما مسابقات و رقابت ها بر سه نوع هستند:

اولاً: مسابقاتی که در آنها اهدافی شرعی دنبال می شود، و در هر صورت جایز و مباح هستند، چه در آن جایزه ای تعیین شود یا خیر، مانند مسابقات شترسواری، اسب دوانی، تیراندازی و نشانه گیری و مانند مسابقات علمی مانند مسابقات حفظ و قرائت قرآن.

ثانیاً: مسابقاتی که فی نفس الامر و ذاتاً مباح هستند مانند فوتبال و مسابقات دو میدانی که از محرمات شرعی مانند عریانی و کشف عورت و تضييع نماز خالی باشند، چنین مسابقاتی بدون تعیین جوایز مباح و جایز هستند.

ثالثاً: مسابقاتی که اساساً حرام هستند و یا این که به حرام منجر می گردند، مانند مسابقات فساد که به نام مسابقه ملکه جمال و زیبایی مشهور هستند، و یا مسابقات بوکس و مشت زنی که طرفین بر چهره یکدیگر می کوبند (این امر حرام است) و مسابقات شاخ زنی گوسفندان و خروس جنگی و غیره^(۱).

سرقت:

خداوند متعال می فرماید: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

«و دستان مرد و زن دزد را به کیفر عملی که مرتکب شده اند، به عنوان عبرتی از جانب خدا ببرید، و خداوند پیروزمند فرزانه است».

سرقت از حجاج بیت الله الحرام بدترین نوع سرقت است، سارقانی که در آن مکان مقدس مرتکب سرقت می شوند به حدود شعایر الهی هیچ اهمیتی قایل نیستند، پیامبر ﷺ در داستان صلاة الکسوف فرمودند: «هنگامی که من اندکی به عقب برگشتم آتش جهنم را جلوی رویم آوردند و از ترس این که مبادا شعله هایش به من برسد اندکی به عقب برگشتم، در آن لحظه شخصی را که با عصا سرقت می کرد در آتش دیدم که روده هایش بیرون آمده بود، آن شخص با عصای خود که یک طرفش قلاب مانند بود، وسایل حجاج را می دزدید، اگر حاجی متوجه می شد، می گفت که این چیز به عصای من گیر کرده است و اگر متوجه نمی شد آن چیز را با خود می برد».

سرقت از اموال عمومی و ثروت ملی از بدترین سرقت هاست، و برخی از کسانی که مرتکب این کار زشت می گردند، می گویند: دیگران می دزدند ما هم

(۱) - آنچه ذکر شد چکیده مباحثه ای است که با شیخ عبد الحسن الزامل (حفظه الله) در این باره صورت گرفت، شاید به زودی در این باره رساله ای مستقل بنگارند.

می‌دزدیم، و غافل از این اند که از تمامی مسلمانان سرقت می‌کنند، زیرا که اموال عمومی از آن همه مسلمانان است، و این که دیگران دزدی می‌کنند دلیل و حجتی برای دزدی کردن نیست، برخی دیگر اموال غیر مسلمانان را به دلیل این که آنها کافر هستند، می‌دزدند و این جایز نیست و آن کافرانی که سلب اموالشان جایز است کسانی هستند که با مسلمانان می‌جنگند نه تمامی شرکت‌ها و افراد کافر. برخی دیگر به بهانه مهمانی به خانه‌های مردم می‌روند و دزدی می‌کنند و برخی دیگر از کیف‌های میهمانان دزدی می‌کنند و برخی به فروشگاه‌ها می‌روند و چیزهایی را در جیب و لباس خویش پنهان می‌کند و برخی از مردم به سرقت بردن اشیای کم ارزش و ناچیز را امری ساده و سبک می‌پندارند، در صورتی که پیامبر ﷺ فرموده اند: «خداوند نفرین کند سارقی را که با دزدین تخم مرغ و یا ریسمانی (بی ارزش) دستش قطع می‌گردد»^(۱).

بر هر کسی که چیزی را سرقت نموده لازم است که توبه کند، و سپس آن چیز را به هر نحوی که ممکن باشد به صاحبش بازگرداند، آشکارا و یا پنهانی یا خودش اقدام کند، و یا این که با واسطه‌ای آن چیز را برگرداند، و اگر با وجود تلاش فراوان صاحب اصلی آن چیز و یا ورثه اش را نیافت آن را در راه خدا صدقه کند و ثواب آن برای صاحبش نیت کند.

رشوت خواری و رشوت دادن:

رشوت دادن برای ابطال حق و یا اجرای باطل به قاضی و حکمی که میان مردم داوری می‌کند، جنایتی است که به قضاوت ناعادلانه و ستم بر صاحب حق منجر و موب فساد و تباهی می‌گردد، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾^(۲) «و اموال تان را در بین خود به ناحق مخورید و به

(۱) - فتح الباری ۱۲ / ۸۱.

(۲) - سوره بقره، آیه ۱۸۸.

رشوه دادن آن را به حاکمان پیشکش مکنید، تا از روی گناه و آگاهانه بخشی از اموال مردم را بخورید».

ابوهریره رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله اینگونه روایت نموده است که «خداوند رشوت دهنده و رشوت گیرنده را نفرین کند»^(۱). اما رشوتی که برای دستیابی به حق و دفع ظلمی باشد که هیچ راه دیگری نداشته باشد، در این وعید داخل نیست.

متأسفانه در جهان امروزی رشوت خواری بیش از حد رواج گرفته است، به گونه‌ای که در آمدی که از این راه عاید برخی از کارمندان می‌گردد به مراتب از حقوق قانونی و ماهانه آنان بیشتر است، حتی رشوت خواری با عناوینی سر بسته به یکی از منابع درآمد مخفی و کاذب بسیاری از شرکت‌ها تبدیل گشته است و بسیاری از معاملات بدون رشوت اصلاً منعقد گشته است و بسیاری از معاملات بدون رشوت اصلاً منعقد نمی‌گردد و در این میان افراد فقیر بسیار متضرر شده اند، رشوت سبب از بین رفتن بسیاری از پیمان‌ها و باعث فساد و تباهی بسیاری از کارگران گشته است و در خدمات عمومی نیز خدمت سریع و خوب برای افرادی انجام می‌گیرد که رشوت می‌پردازند، اما به آنهایی که رشوت نمی‌دهند توجهی نمی‌گردد و باید تا مدتی طولانی در نوبه بمانند در صورتی که رشوت دهندگانی که پس از او آمده اند مدت‌ها قبل تصفیه حساب کرده اند و به سبب رشوت بسیاری از اموالی که حق صاحب کارخانه و کارفرما بوده به جیب نمایندگان و دلال‌ها واریز شده است و از اینجاست که پیامبر صلی الله علیه و آله بر هر دو طرف رشوت دعای بد فرموده که خداوند آنان را از رحمت خویش طرد کند، عبدالله بن عمرو رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «لعنت خداوند بر رشوت دهنده و رشوت گیرنده باد»^(۲).

(۱) - مسند احمد ۲ / ۳۸۷.

(۲) - فتح الباری ۵ / ۱۰۳.

غصب زمین:

هرگاه خوف خداوند از قلب رخت بریندد، قدرت و توان وبال جان صاحبش می‌گردد و آن را در ستم بر دیگران به کار می‌گیرد مانند تسلط و سیطره بر اموال مردم که یکی از موارد آن غصب زمین است، و مجازات آن از نظر شرعی بسیار شدید است، عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت نموده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرکس قعظه‌ای از زمین را بدون حق غصب کند، روز قیامت در هفت طبقه زمین فرو برده خواهد شد»^(۱).

از یعلی بن مره رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرکسی که حتی یک شبر زمین را غصب کند، خداوند او را مکلف می‌سازد که آن را تا طبقه هفتم حفر کند، (بنا به روایت طبرانی آن را حاضر کند) و خداوند روز قیامت آن زمین را به گردن آن شخص طوق می‌کند، تا این که میان مردم قضاوت شود».

کسی که نشانه‌ها و علائم زمین را تغییر می‌دهد و زمین خود را وسیع‌تر می‌گرداند، نیز در این وعید داخل است، و در حدیثی که پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «خداوند لعنت کند کسی را که علائم زمین را تغییر دهد، به این مطلب اشاره شده است»^(۲).

پذیرفتن هدیه برای سفارش کردن:

مقام و منزلت در میان مردم از نعمت‌های الهی است و کسی را که خداوند این نعمت را به او عنایت فرموده باید شکر آن را به جا آورد، و یکی از صورت‌های شکر این نعمت این است که با مقام و منزلت خویش به مسلمانان نفع برساند. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرکسی که می‌تواند به برادرش نفعی برساند، پس حتماً این کار را بکند» هرکس با منزلت و جاهت خویش به برادر مسلمانش نفعی برساند، و بدون این که کار حرامی مرتکب شود و یا به کسی دیگر تعدی کند، از او ستمی را دفع کند و یا برایش خیر و منفعتی جلب کند، اگر نیت او خیر و خالصانه

(۱) - فتح الباری ۵ / ۱۰۳.

(۲) -

باشد به او اجر و پاداش خواهد رسید، همانگونه که پیامبر ﷺ فرمودند: «شفاعت کنید پاداش داده خواهید شد».

برای هیچ احدی جایز نیست که در مقابل سفارش و وساطت، از کسی هدیه و عوض مادی قبول کند، زیرا ابوامامه رضی الله عنه روایت نموده که پیامبر ﷺ فرمودند: «هرکس برای احدی سفارشی کرد و آن شخص در مقابل به او هدیه‌ای داد، اگر سفارش کننده آن را بپذیرد مرتکب ربای بسیار بزرگی شده است».

بسیاری از مردم شخصیت و موقعیت اجتماعی خویش را برای به دست آوردن مادیات به کار می‌گیرند، مثلاً برای استخدام و یا انتقال شخصی از اداره و یا منطقه‌ای به اداره و منطقه‌ای دیگر و یا معالجه بیماری و غیره مبلغی را شرط می‌کنند، همانگونه که از حدیث ابوامامه رضی الله عنه فهمیده می‌شود، مالی که اینگونه دریافت می‌گردد حرام است، بلکه از این هم گذشته، حدیث مذکور مال و مبلغی را که بدون قرارداد و اتفاق قبلی هم گرفته شود، دربر می‌گیرد^(۱). و برای کسی که در حق فردی احسان می‌کند، پاداشی که خداوند در قیامت به او خواهد داد کافی است، مردی نزد حسن بن سهل آمد و از وی خواست تا برایش سفارشی کند، حسن بن سهل سفارش نمود و مشکل آن شخص حل شد، آن مرد از حسن بن سهل تشکر نمود حسن بن سهل گفت: چرا از من تشکر می‌کنی؟ به نظر ما همانگونه که مال زکات دارد، مقام و منزلت نیز زکاتی دارد که باید پرداخت گردد^(۲).

لازم به یادآوری است که اجاره کردن شخصی برای پیگیری و انجام کاری امری است جایز که شرایط شرعی مخصوص خود را دارد و این مسأله با این که شخصی با توجه به منزلت و موقعیت خویش سفارشی کند و در مقابل آن مبلغی پول و غیره دریافت کند، کاملاً تفاوت دارد، صورت اول امری جایز و مشروع و صورت دوم حرام و ممنوع می‌باشد.

(۱) - این نکته از افادات شیخ عبدالعزیز بن باز است.

(۲) - الاداب الشرعیه، ابن مفلح ۲ ۱۷۶.

کارگرفتن از کارگر و نپرداختن مزد:

پیامبر ﷺ برای تعجیل پرداخت مزد کارگر توصیه و تشویق نموده و فرمودند: «قبل از این که عرق کارگر خشک شود، مزدش را بپردازید».

یکی از ستم‌هایی که در مجامع مسلمین وجود دارد عدم پرداخت، حقوق کارگران و کارمندان است که صورت‌های متفاوت و گوناگونی دارد مانند:

- این که حق کارگر را به کلی انکار می‌کنند، و کارگر بیچاره حجت و برهانی نیز ندارد، باید دانست که حق این کارگر در دنیا ضایع گشته، اما در روز قیامت نزد پروردگار هرگز ضایع نخواهد شد، در آن روز ستمگر در حالی که حق ستمدیدگان را پایمال کرده می‌آید، و در آن روز از نیکی‌های ستمگر گرفته و به ستمدیده می‌دهند، و اگر نیکی‌های او تمام گردد از بدی‌های مظلوم برداشته و به بدی‌های ظالم افزوده و سرانجام در آتش سوزان جهنم انداخته می‌شود.

- این که بی‌جهت از حق کارگر می‌کاهند و حقش را کاملاً نمی‌پردازند، در حالی که خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ﴾^(۱). «وای به حال کاهندگان (حقوق مردم)».

مانند این که برخی از صاحبان کار ابتدا با کارگران بر مبلغی معین قرارداد می‌کنند، اما هنگامی که کار شروع می‌شود قرارداد را تغییر می‌دهند و به کارگران مزد کمتری می‌دهند، و کارگران بیچاره که نمی‌توانند حق خویش را اثبات کنند با ناراضایتی به کار ادامه می‌دهند و به خداوند شکایت می‌کنند و چه بسا اگر صاحب کار مسلمان و کارگر فردی غیر مسلمان باشد، کارگر غیر مسلمان با چنین عملکردی از اسلام زده می‌شود و گناه آن بر همان شخص ظالم است.

- این که برخی از کار اضافی می‌گیرند، و یا این که ساعات کار را افزایش می‌دهند و تنها همان حقوق مقرر را به او می‌دهند و اضافه کاری او را نمی‌پردازند.

- این که برخی در پرداخت مزد کارگر تأخیر می‌کنند و کارگر بیچاره پس از رفت و آمد و مراجعه بسیار و شکایت و رفتن به دادگاه موفق به دریافت حق خود می‌شود و برخی از صاحبان کار به اینگونه کارگر را خسته و ناامید

(۱)- سوره مطفقین، آیه ۱.

می گردانند تا شاید از مطالبه حق خود باز آید و برخی دیگر با آن مال معامله و از آن استفاده می کنند و این در حالی است که کارگر بیچاره نه غذایی برای سیر کردن شکم خود دارد و نه چیزی که برای خانواده چشم به راه، و نیازمندش که به خاطر آن دربدر گشته اند، بفرستد، وای بر این افراد ستمگر از عذاب دردناکی که در انتظارشان است، ابوهیریه رضی الله عنه روایت نموده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: خداوند متعال می فرماید: «سه نفر هستند که طرف و خصم آنان در روز قیامت من خواهم بود، مردی که به نام من وعده ای دهد و سپس خیانت کند، و مردی که فردی آزاده را بفروشد و پولش را بخورد و مردی که کارگر را به کاری بگمارد و مزدش را ندهد»^(۱).

نابرابری در عطیه و بخشش به فرزندان:

برخی از مردم تنها به بعضی فرزندان خود عطیه و بخشش می دهند، و به دیگران کمتر توجه می کنند، بنا به قول راجع این عمل حرام و ناجایز می باشد، مگر در صورتی که این عمل براساس مجوز و مصلحتی شرعی انجام شده باشد، مانند این که یکی از فرزندان نیازی داشته باشد که دیگران ندارند، مانند موارد بیماری، وام و یا به عنوان جایزه برای حفظ قرآن و یا این که از فرزندان عیالوار و یا مشغول تحصیل است، و یا این که تاکنون کار مناسبی برایش پیدا نشده باشد، و مواردی دیگر و در چنین صورتی پدر باید نیتش این باشد که اگر یکی دیگر از فرزندانش به چنین کمکی نیاز پیدا کند، او را نیز کمک خواهد کرد، دلیل کلی این است که خداوند متعال می فرماید: ﴿أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى﴾^(۲) «به عدالت رفتار کنید که آن به تقوی نزدیکتر است».

و دلیل خاص در این مورد روایتی که از نعمان بن بشیر رضی الله عنه روایت شده که می گوید: پدرش او را نزد پیامبر صلی الله علیه و آله برد و گفت (یا رسول الله) من به این پسرم برده ای بخشیده ام، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: آیا به همه فرزندان همین مقدار

(۱) - فتح الباری ۴ / ۴۴۷.

(۲) - سورة مائده، آیه ۸.

بخشیده‌ای؟ گفت: خیر. پیامبر ﷺ فرمودند: آن را باز بگیرد^(۱). و بنا به روایتی فرمودند: «از بترسید و میان فرزندان تان عدل کنید» می‌گوید، برگشت و عطیه اش را باز گرفت^(۲). و در روایتی دیگر اینگونه آمده است: «پس در این صورت مرا گواه مگیر، زیرا من بر ظلم گواهی نمی‌دهم»^(۳).

قول امام احمد ﷺ این است که در عطیه نیز مانند میراث به پسر دو برابر دختر داده شود^(۴)، در بسیاری از خانواده‌ها پدر از خدا نمی‌ترسد و برخی از فرزندان را بیشتر از بقیه مورد لطف قرار داده، و اموالی می‌بخشد و به اینگونه در میان فرزندان خود دشمنی و کینه ایجاد می‌کند، و چه بسا فقط به خاطر این که یکی از فرزندانش به عموهایش شباهت دارد، به او امواری می‌بخشد، اما آن دیگری را که به دایی‌هایش بیشتر شباهت دارد، محروم می‌گرداند، و یا این که فرزندان یکی از همسرانش را بیشتر می‌دهد و آنان را در مدارس ویژه و غیر انتفاعی ثبت نام می‌کند، اما به فرزندان همسر دیگرش چنین توجهی ندارد، و تأثیر سوء این عملکرد نادرست سرانجام به خود او برمی‌گردد، زیرا فرزندی که محروم مانده در آینده به پدرش احسان نمی‌کند، پیامبر ﷺ به فردی که در عطیه و بخشش بین فرزندانش نابرابری کرده بود، فرمودند: «آیا مگر دوست نداری که فرزندان همه یکسان به تو احسان کنند»^(۵).

تکدی:

سهل بن الحنظله ؓ می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «هرکسی که با وجود این که به مقدار کفایتش چیزی داشته باشد، بازهم تکدی و گدایی کند، همانا برای خود از اخگرهای جهنم جمع می‌کند، پرسیدند: (یا رسول الله) مقدار غنی و

(۱) - فتح الباری ۵ / ۲۱۱.

(۲) - فتح الباری ۵ / ۲۱۱.

(۳) - صحیح مسلم ۳ / ۱۲۴۳.

(۴) - مسائل الامام احمد لابی داود ۲۰۴.

(۵) - مسند احمد ۴ / ۲۶۹ و مسلم، ش ۱۶۲۳.

کفایت که با وجود آن تکدی و گدایی جایز نیست، چه قدر است؟ فرمودند: مقداری که برای نهار و شام او کفایت کند»^(۱).

از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت شده که می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: «هرکس با وجود این که مالی به مقدار کفایتش دارد، از مردم چیزی بطلبد (گدایی کند) این سؤال و گدایی در قیامت به خراش و کله‌ای بر چهره اش تبدیل می‌گردد»^(۲).

برخی از گدایان پس از نماز در جلوی انبوه نمازگزاران می‌ایستند، و لب به شکوه می‌کشایند، و تسبیح مردم را قطع می‌کنند، و برخی دیگر با حيله و تزویر اوراقی جعلی درست می‌کنند، و داستان‌های دروغینی سرهم می‌کنند، و چه بسا افراد خانواده خود را بر مساجد تقسیم می‌کنند، و پس از نماز آنها را جمع نموده و سراغ مساجد دیگری می‌روند، و این در حالی است که برای خود ثروت انبوهی جمع نموده اند، اما کسی غیر از الله از آن آگاه نیست، و پس از مرگ میراث و ترکه آنان ظاهر می‌گردد، و بسیاری از نیازمندان واقعی که از روی تعف و حیا از مردم چیزی نمی‌طلبند (و اظهار نیاز نمی‌کنند) مردم آنها را غنی و ثروتمند می‌پندارند و به آنان صدقه نمی‌دهند.

وام گرفتن به قصد نپرداختن:

حقوق بندگان نزد خداوند اهمیت بسیاری دارد، گاه می‌شود که خداوند به وسیله توبه شخصی حق خود را ببخشد، اما برای حقوق بندگان چاره‌ای جز پرداخت آن نیست، قبل از آن که روزی فرا برسد که در آن روز دیگر با درهم و دینار حقوق مردم پرداخت نمی‌گردد، بلکه پرداخت حقوق به وسیله نیکی‌ها و

(۱) - رواه أبوداود ۲ / ۲۸۱، صحیح الجامع ۶۲۸۰.

(۲) - رواه الإمام احمد ۱ / ۳۸۸ نکا: صحیح الجامع ۶۲۵۵، [در صحیح مسلم از حضرت ابوهریره رضی الله عنه آمده که «هرکس برای تکثیر و افزون‌طلبی از مردم چیزی بطلبد، همانا برای خود اخگر می‌طلبد چه کم و چه زیاد». (ز)].

بدی‌ها صورت می‌گیرد، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا

الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾^(۱).

«خداوند به شما فرمان می‌دهد که امانت‌ها را به اهلش بسپارید».

یکی از اموری که امروزه در جامعه رواج گرفته است، طلب قرض و وام می‌باشد، و بسیاری از مردم بدون این که نیازی داشته باشند، و تنها به قصد توسع و تجملات و هم‌چشمی و برای تعویض ماشین و اثاثیه منزل و متاع و کالاهای فانی و آنی، وام می‌گیرند و چنین افرادی به کثرت به معاملات قسطی که بسیاری از آن از شبهه و حرام خالی نیست روی می‌آورند.

تساهل در امر گرفتن وام به ممانعه و طفره رفتن از بازپرداخت وام و یا اضافه و اتلاف اموال دیگران منجر می‌گردد، پیامبر ﷺ از عاقبت این کار برحذر داشته و فرمودند: «هرکس با قصد بازپرداخت وام از مردم قرض کند، خداوند آن مال را از او پرداخت می‌کند، و هرکس به قصد عدم پرداخت مالی را از کسی بگیرد، خداوند آن مال را هلاک و تلف می‌کند»^(۲).

مردم در امر قرض و وام بسیار تساهل می‌کنند، و آن را سهل می‌انگارند، در صورتی که این امر نزد خداوند بسیار سنگین است، بلکه با وجود این که شهید مزایای بی‌شمار و پاداش بزرگ و درجه بلندی دارد، اما بازهم از پیامد وام سالم نمی‌ماند، زیرا پیامبر ﷺ می‌فرمایند: «سبحان الله، خداوند در امر وام چقدر تشدید فرموده اند؟! سوگند به آن خدایی که جانم به دست اوست، اگر مردی در راه خدا کشته شود، سپس زنده گردد و باز کشته شود، و سپس زنده گردد و باز کشته شود، با وجود این اگر بر او وامی باشد، تا هنگامی که وام او پرداخته نشود وارد بهشت نمی‌گردد»^(۳).

آیا با وجود این بیان گویای نبوی، افراد متساهل بازهم از این کار باز نمی‌آیند؟!

(۱) - سورة نساء، آیه ۵۸.

(۲) - رواه البخاری، نگاه: فتح الباری ۵ / ۵۴.

(۳) - رواه النسائی، نگاه: المجتبی ۷ / ۳۱۴، صحیح البخاری ۳۵۹۴.

حرام خواری:

کسی که از خدا نمی‌ترسد، پروا ندارد که مال را چگونه به دست می‌آورد، و در چه راهی صرف می‌کند، و تنها هدفش بالابردن موجودی حساب خویش است، گر چه به راه حرام، ناجایز، مانند: سرقت، رشوت، غصب، تزویر، معاملات حرام و ربوی، خوردن مال یتیم یا کار مزد کار حرام مانند غیبگویی، فحشا، خواندن ترانه، تجاوز به بیت المال مسلمانان و اموال عمومی یا گرفتن اموال مردم، و تکدی و گدایی بی‌مورد و غیره و سپس از این سرمایه می‌خورد و می‌نوشد، ماشین می‌خرد و منزل و اسباب و اثاثیه تهیه می‌کند، و به اینگونه حرام به شکمش راه می‌یابد، پیامبر ﷺ می‌فرمایند: «هر گوشتی که از تغذیه حرام به وجود آمده باشد، آتش جهنم به آن سزاوارتر است»^(۱).

و در روز قیامت از او سؤال خواهد شد که این مال را از کجا کسب نموده و در چه راهی به مصرف رسانیده است، تباهی و هلاکت آنجاست. بنابراین، اگر نزد کسی مالی حرام وجود دارد، و حق دیگری است باید هرچه سریع‌تر خود را از شر آن خلاص کند، و قبل از آن که روزی فرارسد که در آن روز حقوق نه با درهم و دینار بلکه با حسنات و سیئات پرداخت می‌گردد، مال را به صاحبش باز گرداند و از او معافی و بخشش طلب نماید.

شرابخواری حتی یک قطره:

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^(۲). «جز این نیست که شراب و قمار و انصاب و ازلام پلید و از عمل شیطان است، پس از آن احتراز کنید، باشید که رستگار شوید».

امر به اجتناب یکی از محکم‌ترین دلایل تحریم است، خداوند شراب را قرین انصاب که معبود و بت‌های کفار بودند، ساخته است. بنابراین، هیچ دلیلی برای آنها

(۱) - رواه الطبرانی فی الکبیر ۱۹ / ۱۳۶، صحیح الجامع ۴۴۹۵.

(۲) - سورة مائده، آیه ۹۰.

که می‌گویند خداوند نفرموده که شراب حرام است، بلکه تنها فرموده که از آن اجتناب کنید، باقی نمانده است.

در احادیث پیامبر ﷺ برای شراب‌خوار وعید داده شده است، جابر رضی الله عنه می‌فرماید: حضرت پیامبر ﷺ فرمودند که شراب‌خوار از «طینة الخبال بنوشاند، گفتند: یا رسول الله «طینة الخبال» چیست؟ فرمودند: عرق یا عصارة جهنمیان»^(۱). و حضرت ابن عباس رضی الله عنه نیز روایت نموده که «کسی که به شراب‌خواری عادی است چون بمیرد همانند بت‌پرستی، خداوند را ملاقات می‌کند»^(۲).

امروزه شراب و نوشابه‌های مست‌کننده متنوعی وجود دارد و در زبان عربی و همچنین زبان‌های عجمی بر آن نام‌های گوناگونی اطلاق می‌شود، مثلاً (در زبان عربی) نام‌هایی همچون البیره، الجعة، الکحول، العرق، الفودکا، الشمبانيا و غیره بر آن اطلاق می‌گردد، و در این امت گروهی که پیامبر ﷺ در مورد آنان پیشگویی کرده بودند، ظهور کرده است، ایشان فرمودند: «مردمانی از امت من تحت عناوین و نام‌های دیگر، شراب می‌نوشند»^(۳).

آری، آنان با تمویه و نیرنگ آن را مشروبات روح‌افزا می‌نامند. ﴿تُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا تُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ ﴿١٠٠﴾ «به گمان خویش) با خدا و مؤنان نیرنگ می‌ورزند، و (در حقیقت) جز خودشان را نمی‌فریبند و در نمی‌یابند».

شریعت اسلامی برای از بین بردن فتنه تلاعب و به بازی گرفتن احکام، در این زمینه ظابطه‌ای عظیم و گویا وضع نموده است، و آن همان چیزی است که در این فرموده پیامبر ﷺ بیان شده است: «هر نوشیدنی مست‌کننده‌ای شراب است و تمامی نوشیدنی‌های مست‌کنند حرام هستند»^(۴). پس «هر چیزی که عقل را بپوشاند و

(۱) - مسلم ۳ / ۱۵۸۷.

(۲) - رواه الطبرانی ۱۲ / ۴۵، صحیح الجامع: ۶۵۲۵.

(۳) - مسند احمد، ۵ / ۳۴۲ و صحیح الجامع ۵۴۵۳.

(۴) - مسلم ۳ / ۱۵۸۷.

انسان را مست کند، قلیل و کثیر آن حرام است»^(۱). و هرچند نام‌ها متفاوت باشد، اما مسمی یک است و حکم آن نیز معلوم است.

و این هم موعظه‌ای است از پیامبر ﷺ برای شرابخواران، ایشان فرمودند: «هرکس شراب بنوشد و مست گردد تا چهل روز هیچ نمازی از او پذیرفته نمی‌شود، و اگر بمیرد وارد جهنم می‌گردد، و اگر توبه کند خداوند توبه اش را می‌پذیرد، و اگر دوباره شراب بنوشد و از آن مست گردد تا چهل روز از وی هیچ نمازی پذیرفته نمی‌شود، و اگر بمیرد وارد جهنم می‌گردد، و اگر توبه کند، خداوند توبه اش را می‌پذیرد و اگر باز هم شراب بنوشد و از آن مست گردد تا چهل روز هیچ نمازی از وی پذیرفته نمی‌شود، و اگر بمیرد وارد جهنم می‌گردد، و اگر توبه کند خداوند توبه اش را می‌پذیرد و اگر باز هم شراب بنوشد شایسته است که خداوند او را در روز قیامت از «رَدَغَةَ الْخَبَالِ» بنوشاند، پرسیدند: یا رسول الله «رَدَغَةَ الْخَبَالِ» چیست؟ فرمودند: عصاره جهنمیان»^(۲).

اگر حال شرابخواران اینگونه است، پس حال کسانی که چیزهایی بدتر از شراب استعمال می‌کنند و به مواد مخدر اعتیاد دارند، چه خواهد بود؟

استعمال ظروف طلائی و نقره‌ای:

امروزه کمتر فروشگاهی از فروشگاه‌های لوازم خانگی یافت می‌شود که در آن ظروف طلائی و نقره‌ای و یا ظروفی که با طلا و نقره تزیین شده است عرضه نشود، و همچنین اینگونه ظروف در خانه‌های بسیاری از ثروتمندان و برخی هتل‌ها نیز یافت می‌شود، بلکه این ظروف از جمله بهترین هدایایی است که مردم در مناسبات به همدیگر اهدا می‌کنند.

برخی از مردم در خانه‌های خود از چنین ظروفی نگهداری و استفاده نمی‌کنند، اما در خانه دیگران و مناسبات و میهمانی‌ها از آن استفاده می‌کنند، همه اینها از امور ناروایی است که شریعت آن را حرام گردانیده است، و در این باره از

(۱) - ابوداود، ش ۳۶۸۱.

(۲) - ابن ماجه، ش ۳۳۷۷، صحیح الجامع ۶۳۱۳.

پیامبر ﷺ وعید سختی نقل شده است، ام سلمه رضی الله عنها می گوید آن ﷺ فرمودند: «کسی که در ظروف طلایی و نقره‌ای چیزی می خورد یا می آشامد، همانا آتش جهنم در شکمش می خروشد»^(۱).

این حکم شامل ظروف و ادوات غذاخوری از قبیل بشقاب، قاشق، چنگال، چاقو و ظروفی که در جشن‌ها مورد استفاده قرار می گیرد، می باشد. برخی مردم می گویند: ما از اینگونه ظروف استفاده نمی کنیم، و آنها را فقط برای زیبایی و زینت و دیکور نگهداری می کنیم، باید دانست که برای پیشگیری از ارتکاب حرام، نگهداری چنین ظروف نیز ناجایز می باشد^(۲).

گواهی دروغ:

خداوند متعال می فرماید: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ^(۳). «بنابراین از پلیدی بت‌ها و از گفتار باطل [چون دروغ، افترا، غیبت و شهادت ناحق] دوری گزینید، حقگر و مخلص خدا باشید و هیچگونه شرکی برای خدا قرار ندهید».

عبدالرحمن بن ابی بکره رضی الله عنه از پدرش روایت می کند که وی گفت: نزد پیامبر ﷺ بودیم که ایشان تا سه بار فرمودند: «آیا شما را از بزرگترین گناهان کبیره آگاه نسازم؟ (و سپس فرمودند که آنها عبارتند از) شرک با خداوند، نافرمانی والدین، ایشان که تکیه زده بودند راست نشستند، و فرمودند: آگاه باشید، و گفتار دروغ و آنقدر جمله اخیر را تکرار فرمودند که با خود گفتیم کاش سکوت می فرمودند»^(۴). از آنجا که مردم در این باره تساهل می کنند، و انگیزه‌های متعددی همچون عداوت، حسد و غیره انسان را به شهادت دروغین وامی دارد، و نیز بدین جهت که این امر مفسد بی‌شماری را در پی دارد، پیامبر ﷺ آن را

(۱) - مسلم ۳ / ۱۶۳۴.

(۲) - این مطلب را شیخ عبدالعزیز بن باز رحمه الله شفاهاً بیان نمودند.

(۳) - سوره حج، آیه ۳۰ - ۳۱.

(۴) - فتح الباری ۵ / ۲۶۱.

چندین بار تکرار فرمودند، بر اثر شهادت دروغ حقوق بسیاری ضایع گشته و بر افرادی بی گناه ظلم و ستم شده و مردمانی به آنچه حق شان نبوده و دست یافته اند و چه بسا نسبی که واقعیت برخلاف آن بوده، برایشان ثابت شده است، یکی از نمونه‌ها و مواردی که برخی مردم به دروغ شهادت می‌دهند، این است که برخی در دادگاه‌ها به همدیگر می‌گویند: تو برای من شهادت بده و من نیز برای تو شهادت می‌دهم، و درباره اموری همچون ملکیت زمین، خانه و یا تأیید صلاحیتی و تزکیه که نیاز به علم و آگاهی دارد، بدون هیچگونه اطلاعی به نفع یکدیگر شهادت و گواهی می‌دهند، در صورتی که آنها قبلاً باهم هیچگونه ارتباطی نداشته اند، و برای اولین بار لحظه‌ای قبل و جلوی درب دادگاه با همدیگر ملاقات کرده اند، این شهادتی است بی‌اساس و دروغین. شهادت و گواهی باید مطابق تعالیم اسلام و آنگونه که در قرآن آمده است باشد، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا﴾^(۱) «و گواهی ندادیم جز به آنچه می‌دانستیم».

ساز و آواز و موسیقی:

عبدالله بن مسعود رضی الله عنه سوگند می‌خورد که هدف و مراد آیه ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ﴾^(۲) غناء و آواز طرب‌انگیز است^(۳).

ابوعامر و ابی مالک اشعری رضی الله عنهما روایت نموده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «گروه‌هایی از امت من به وجود خواهند آمد که زنا، ابریشم، شراب و ساز و آواز را حلال می‌پندارند»^(۴).

(۱) - سورة يوسف، آیه ۸۱.

(۲) - سورة لقمان، آیه ۶. «و از مردم کسی هست که خریدار سخنان بیهوده است، تا بی‌دانش مردم را از راه خداوند گمراه سازد».

(۳) - تفسیر ابن کثیر ۶ / ۳۳۳.

(۴) - فتح الباری ۱۰ / ۵۱.

انس رضی اللہ عنہ می گوید: پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند: «در این امت خسف و سنگباران و مسخ صورت خواهد گرفت و این هنگامی خواهد بود که شراب بنوشند و کنیز بگیرند و تار و آلات طرب بنوازند»^(۱).

پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم از نواختن طبل نهی فرمودند، و صدای «مزمار» (نای) را به صدایی احمقانه و فاجرانه توصیف فرمودند؛ علمای متقدمین همچون امام احمد رضی اللہ عنہ و غیره صراحتاً حرمت آلات لهو و موسیقی از قبیل عود (بربط) تنبور، شیپور و سرنا، رباب و سنج را بیان فرموده اند.

بدون تردید حدیث پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم که در آن از ساز و آواز منع فرموده اند، آلات لهو و موسیقی و ساز و آوازهای جدید و امروزی از قبیل کمانچه، قانون (یا سنتور) اُرگ، پیانو، گیتار و غیره را نیز دربر می گیرد، بلکه به جرأت می توان گفت که آلات و ابزار جدید و موسیقی امروزی در طرب انگیزی و ایجاد سکر و مستی از آلات قدیمی که حرمت آن در برخی از احادیث بیان شده، تأثیری مضاعف و غیر قابل اجتناب دارند؛ حتی برخی از علما همانند ابن قیم و غیره نوشته اند که سکر و مستی موسیقی از سکر و مستی شراب نیز بیشتر و عمیق تر است.

بدون تردید اگر آواز خواننده ها و خنیاگران و مطربه ها با موسیقی آمیخته باشد، حرمت آن شدیدتر و گناهش نیز بزرگتر می گردد، و اگر کلمات و مطالب سرود و ترانه عاشقانه و حکایت عشق و دلدادگی و توصیف محاسن و زیبایی های جنس مخالف باشد، مصیبت چند برابر می گردد، از اینجاست که علما فرموده اند: غنا و ترانه پیک زنا است و در قلب نفاق ایجاد می کند، و به صورت کلی می توان گفت که ترانه و موسیقی از بزرگترین مصایب و فتنه های این دوران محسوب می گردد.

جای گرفتن موسیقی در بسیاری از اشیاء و وسایل زندگی همچون ساعت ها، زنگ ها، اسباب بازی های کودکان، رایانه و تلفن و غیره بیش از پیش از این بلا و

(۱) - السلسلة الصحيحة ۲۲۰۳، ترمذی، ش ۲۲۱۲.

مصیبت دامن زده است، به گونه‌ای که اجتناب و پرهیز از آن عزمی راسخ و همتی والا می‌طلبد، والله المستعان.

غیبت:

امروزه سرگرمی و مایه بسیاری از مجالس، غیبت و بدگویی برادران مسلمان و آبروریزی و بی‌حرمتی آنان است، در صورتی که خداوند از این امر نهی فرموده و آن را به صورتی کریه و زشت تمثیل نموده که نفس انسان از آن نفرت پیدا می‌کند، آنجا که فرمود: «وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَنْتُمْ حُرِّمْتُمْ عَلَيْكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ»^(۱) «و از یکدیگر غیبت ننمایید، آیا یکی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده اش را بخورد؟ بی تردید [از این کار] نفرت دارید، و از خدا پروا کنید که خدا بسیار توبه پذیر و مهربان است.»

پیامبر ﷺ در حدیثی معنی غیبت را اینگونه بیان فرمودند: «می‌دانید غیبت چیست؟ اصحاب گفتند: الله و رسوله اعلم. فرمودند: تذکره و سخن گفتن از برادر مسلمانان به گونه‌ای که او نمی‌پسندد، گفتند: آیا اگر آن عیب واقعاً در برادر مسلمان باشد (بازهم یادآوری آن غیبت شمرده می‌شود؟) فرمودند: (آری) اگر آن عیب در او باشد از او بدگویی و غیبت کرده‌ای و اگر چنین چیزی در او باشد از او بدگویی و غیبت کرده‌ای، و اگر چنین چیزی در او نباشد به او بهتان زده‌ای!»^(۲).

بنابراین، غیبت یعنی تذکره و یادآوری عیب برادر مسلمان که موجب ناراحتی و دلخوری او گردد، چه آن عیب در بدن او باشد و یا در دین، دنیا، روح، اخلاق و خلقتش، غیبت صورت‌های متعددی دارد، مانند: ذکر معایب و زشتی‌ها و یا ادا در آوردن و تقلید شخصی از روی مسخره و استهزاء.

متأسفانه با وجود این که غیبت نزد پروردگار بسیار شنیع و قبیح است، مردم در باره آن تساهل می‌کنند، پیامبر ﷺ فرمودند: «رَبَا ۷۲ نَوْعٍ اسْتِ وَ كَمْتَرِينَ أَنْ

(۱) - سورة حجرات، آیه ۱۲.

(۲) - مسلم ۴ / ۲۰۰۱.

برابر با زنا و بدکاری با مادر است (و آگاه باشید) همانا بدترین و برترین ربا آبروریزی و تعرض به ناموس و حیثیت برادر مسلمان است»^(۱).
کسی که در مجالس غیبت حضور دارد باید غیبت کننده را از این کار زشت و ناروا باز دارد، و از آبرو و حیثیت برادر مسلمانش که از او غیبت می شود دفاع کند، پیامبر ﷺ امت خویش را به دفاع از برادر مسلمان تشویق و ترغیب نموده اند، آنجا که فرمودند: «هرکس از آبروی برادر مسلمانش دفاع کند، خداوند متعال روز قیامت آتش جهنم را از او دفع می کند»^(۲).

سخن چینی:

خبر کسی و سخن کسی را به دیگری گفتن بزرگترین و اساسی ترین عامل قطع روابط و شعله و رساختن آتش کینه و عداوت میان مردم محسوب می گردد، و خداوند متعال سخن چین را مذمت نموده است، می فرماید: ﴿وَلَا تُطْعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ﴾ هَمَّازِ مَشَاءِ بِنَمِيمٍ ﴿۱﴾^(۳) «و از هیچ سوگندخوار، بی مقداری اطاعت مکن از هیچ عیب جوی رهسپار سخن چینی».

حذیفه رضی الله عنه می گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «سخن چین به بهشت راه ندارد»^(۴).
ابن عباس رضی الله عنه می گوید: پیامبر ﷺ از کنار باغی از باغ های مدینه عبور می کردند و آنجا صدای دو نفر را شنیدند که در قبرهای شان عذاب می شدند، آن حضرت ﷺ فرمودند: «این دو شخص عذاب می شوند، البته تعذیب آنان به خاطر گناه بزرگی نیست، سپس فرمودند - آری (گناه آنان بزرگ است) یکی از آنان از ادرار خویش پرهیز نمی کرد، و آن دیگری سخن چینی (دوبهم زنی) می کرد»^(۵).

(۱) - السلسلة الصحيحة ۱۸۷۱.

(۲) - مسند احمد ۶ / ۴۵۰، صحیح الجامع ۶۲۳۸.

(۳) - سورة قلم، آیه ۱۰ - ۱۱.

(۴) - فتح الباری ۱۰ / ۴۷۲.

(۵) - فتح الباری ۱ / ۳۱۷.

یکی از صورت‌های زشت سخن‌چینی فریفتن زن علیه شوهر و عکس آن و بهم‌زدن روابط میان آنان است، و همچنین این که برخی از کارمندان یک اداره سخنی بعضی از همکاران خود را به مدیر و مسؤل اداره می‌رسانند و بدین وسیله مسؤل اداره را از کارمندان بدگمان نموده و به آنان ضرر می‌رسانند، و این کار نیز حرام و ناجایز می‌باشد.

سرکشیدن به خانه‌های مردم بدون اجازه:

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا﴾^(۱). «ای مؤمنان وارد خانه‌های غیر از خانه‌های خود مشوید، مگر آن که اجازه گیرید و بر اهل آن (خانه) سلام گوید».

پیامبر ﷺ در توضیح این مطلب که هدف اجازه گرفتن این است که اهل منزل در معرض دید مردم قرار نگیرند، فرمودند: «هدف استئذان و اجازه‌خواستن محفوظ ماندن اهل خانه از دید مردم است»^(۲).

امروزه با توجه به ساختمان‌های بلند و بهم چسبیده و آپارتمان‌های نزدیک به هم و روبه‌رو بودن پنجره‌ها و دربها، همسایگان بیش از پیش در معرض دید قرار گرفته‌اند، و متأسفانه بسیاری از مردم نگاه‌های خویش را کنترل نمی‌کنند، و چه بسا افرادی که در طبقات بالا زندگی می‌کنند، عمداً از طریق پنجره‌ها و غیره به داخل منازل همسایگان مجاور و پایین نگاه می‌کنند، این کار حرام و انتهاک حرمت همسایگان و وسیله‌ای است برای ارتکاب حرام، و بر اثر سهل‌انگاری در این باره فتنه‌ها و مصیبت‌های فراوان پدید آمده است.

برای بیان عظمت و خطرات این گناه کافی است که بدانیم اگر کسی بدون اجازه داخل منزل کسی نگاه کند، و صاحب خانه در آن لحظه به وسیله‌ای چشم

(۱) - سوره نور، آیه ۲۷.

(۲) - فتح الباری ۱۱ / ۲۴.

او را کور کرد، از نظر شرعی از صاحب خانه هیچگونه خسارت و ضمانتی گرفته نمی‌شود و خون شخص بیننده هدر محسوب می‌گردد.

پیامبر ﷺ فرمودند: «اگر شخصی بدون اجازه به منزل کسی سر بکند، برای صاحب خانه جایز است که چشم او را کور کنند» و در روایتی آمده است: «اگر (صاحب منزل) چشم او را بیرون آورد، نه بر او دیه و خونبهایی لازم می‌گردد و نه قصاصی»^(۱).

نجوای دو نفر در حضور فرد ثالث:

نجوا کردن دو نفر و تنها گذاشتن فرد ثالث یکی از آفات مجالس است که شیطان بدین وسیله میان مسلمانان تفرقه می‌اندازد و میان آنان ناراحتی و سوءظن ایجاد می‌کند، پیامبر ﷺ در حدیثی حکم این عمل و علت تحریم آن را اینگونه بیان فرمودند: «هرگاه سه نفر بودید، دو نفر حق ندارند که با هم نجوا کنند (و فرد ثالث را تنها بگذارند) مگر این که در جمع کثیری باشید، زیرا این کار موجب ناراحتی و اندوه فرد ثالث می‌گردد»^(۲).

باید توجه داشت که به همین ترتیب نجوا کردن و سرگوشی سه نفر در حضور فرد رابع یا چهار نفر در حضور فرد خامس و ... نیز همین حکم را دارد، و همچنین در جمع سه نفری دو نفر حق ندارند با زبانی سخن بگویند که فرد ثالث آن را نمی‌فهمد، بدون تردید این عمل برای فرد ثالث نوعی تحقیر به شمار می‌آید، و بسا او گمان می‌کند آنان برای او تصمیم بد و نامناسبی اتخاذ می‌کنند و یا گمان‌هایی دیگر از این قبیل.

اسبال و کشیدن لباس بر زمین:

اسبال و فرو هشتن لباس امری است که مردم آن را مسأله‌ای معمولی و پیش‌پاافتاده می‌پندارند، در صورتی که نزد خداوند اهمیتی فراوان دارد، اسبال یعنی فرو هشتن و پایین انداختن لباس پایین‌تر از شتالنگ (استخوان برآمده قسمت

(۱) - مسند احمد ۲ / ۳۸۵، صحیح الجامع ۶۰۲۲.

(۲) - فتح الباری ۱۱ / ۸۳.

پایینی ساق)، لباس های برخی از مردم به زمین می رسد، و برخی دیگر از این نیز فراتر رفته و لباس هایشان را بر زمین می کشانند.

ابوذر رضی الله عنه روایت نموده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «خداوند متعال در قیامت سه شخص را به نگاه رحمت نمی نگرد، و آنان را پاکیزه نمی گرداند و عذابی دردناک در انتظارشان است، آن که ازار (شلوار) خود را از شتالنگ پایین تر کند، و آن که بر مردم منت نهد، (در روایتی آمده: کسی که چون به شخصی چیزی می دهد بر او منت می نهد) و کسی که متاعش را با سوگند دروغ به فروش برساند»^(۱).

کسانی که ادعا می کنند که اسباب ازار آنان از روی کبر و غرور نیست، و در واقع با این گفتار خود را تزکیه می نمایند، این سخن آنان مورد قبول نیست و وعیدی در این باره آمده عام است چه کسی قصد تکبر را داشته باشد، یا خیر، آنگونه که پیامبر صلی الله علیه و آله در حدیثی می فرمایند: «هر قسمتی از پا پایین تر از شتالنگ را که ازار (شلوار) پوشاند در آتش جهنم خواهد بود»^(۲).

و اگر کسی از روی غرور و تکبر لباسش را پایین بیاندازد، عقوبت وی شدیدتر و عذابش سخت تر می گردد، آنگونه که پیامبر صلی الله علیه و آله در حدیثی دیگر فرموده اند: «هر کس از روی تکبر و غرور لباسش را بر زمین بکشد، خداوند روز قیامت به سوی او (به نظر رحمت) نمی نگرد»^(۳). و علتش نیز این است که مرتکب دو کار حرام گشته است.

اسبال و فرو هشتن هر لباسی حرام و ناجایز است، آنگونه که در حدیث عبدالله بن عمر رضی الله عنه آمده، وی می گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «اسبال در ازار (شلوار) پیراهن و عمامه است، هر کس از روی تکبر یکی از اینها را بر زمین بکشد، خداوند روز قیامت به سوی او نمی نگرد»^(۴).

(۱) - مسلم ۱ / ۱۰۲.

(۲) - مسند احمد ۶ / ۲۵۴.

(۳) - بخاری، ش ۳۴۶۵.

(۴) - ابوداود ۴ / ۳۵۳.

برای زن جایز است که برای احتیاط و پرهیز از برهنگی هنگام ورزش باد، لباس خود را یک وجب و حتی یک گز هم از قد خود درازتر کند، اما در این باره نباید از حد معمول فراتر روند، آنگونه که در برخی لباس‌های عروسی دیده می‌شود که گاه چندین وجب و متر از دق عروس درازتر دوخته شده‌اند و بسا شخصی به دنبال عروس مسئولیت جمع‌نمودن لباس وی را به عهده می‌گیرد و آن را حمل می‌کند.

استعمال طلا برای مردان:

ابوموسی اشعری رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «استعمال طلا و ابریشم برای زنان امت من جایز و برای مردان حرام گردانیده شده است»^(۱).
امروزه در بازار لوازم بسیاری از قبیل ساعت، عینک، دکمه، خودکار و زنجیرهایی وجود دارد که با چندین عیار طلا آمیخته و یا زرکوب‌اند و یا به آنها آب طلا داده شده است، و در بعضی از مسابقات می‌شنویم که اعلام می‌کنند که یک ساعت طلایی مردانه به نفر اول جایز داده خواهد شد، استعمال هدیه اینها حرام و ناجایز است.

عبدالله بن عباس رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله دیدند که مردی یک انگشتری طلایی به دست دارد، آن انگشتر را از دست وی بیرون آورده و دور انداختند، و سپس فرمودند: «چرا برخی از شما اخگرهایی از آتش را به دست می‌کنند؟ پس از این که پیامبر صلی الله علیه و آله تشریف بردند؟ به آن مرد گفته شد: برو انگشتر خود را بردار و در موردی دیگر از آن استفاده مکن، او در جواب گفت: خیر، به خدا سوگند، چیزی که رسول الله صلی الله علیه و آله آن را انداخته هرگز دوباره برنمی‌دارم»^(۲).

پوشیدن لباس‌های کوتاه، نازک و تنگ برای زنان:

یکی از موارد هجوم دشمن، طرز پوشاک و مدهای گوناگون و اشکال متفاوتی است که متأسفانه در میان مسلمانان رواج یافته است، لباس‌هایی که به

(۱) - مسند احمد ۴ / ۳۹۳، صحیح الجامع ۲۰۷.

(۲) - مسلم ۳ / ۱۶۵۵.

علت کوتاه بودن، شفافیت و یا تنگی، عورت و بدن را نمی پوشاند، حتی پوشیدن بسیاری از این لباس ها در جمع زن ها و محارم نیز جایز نیست، پیامبر ﷺ ظهور اینگونه لباس ها و پوشش زن ها را پیش بینی فرموده بودند، آنگونه که در حدیث ابوهریره رضی الله عنه آمده است، وی می گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «دو گروه جهنمی هستند و من آنها را ندیده ام، گروهی که شلاق هایی مانند دم گاو به دست دارند و مردم را با آن می زنند و (گروه دوم) زنانی (هستند) که با وجود این که لباس پوشیده اند عریانند، مردان را به خود متمایل می سازند و خود نیز به مردان تمایل دارند، سرهای شان همچون کوهان خمیده شتر دو کوهانه است، هرگز وارد بهشت نخواهند شد، و با وجود این که بوی بهشت از مسافتی بس طولانی به مشام می رسد، آنان حتی بوی بهشت را نیز نمی یابند»^(۱).

پوشیدن دامن هایی که یک طرف آن کاملاً باز است و یا همچون مدل های غربی از چندین طرف شکاف هایی طولانی دارند، و از لابلاي آن پوست بدن نمایان می گردد، نیز در این حکم داخل است و از طرفی دیگر این نوعی تشبه به کفار و بیگانگان است که آن نیز حرام و ناجایز می باشد، *نَسَأَلُ اللّٰهَ السَّلَامَةَ*. یکی دیگر از امور ناجایز و حرام پوشیدن لباس هایی است که بر آن تصاویر زشتی کشیده شده است، همچون تصاویر خواننده ها، گروه های موسیقی، بازی کنان، جام های شراب، تصاویر حیوانات، صلیب، شعارهای بنیادها و جمعیات انحرافی و خبیث و عبارات زننده و جملات زشت و عاشقانه و متضاد با شرف و عفت که غالباً با زبان های بیگانه و اجنبی نوشته شده است.

پیوند مو:

اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنها می گوید: زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله دختری دارم که بر اثر بیماری موی سرش ریخته است و اکنون می خواهم او را به ازدواج مردی درآورم، آیا می توانم مویش را پیوند کنم، فرمودند: «خداوند زنی را که مو پیوند کند، و آن که مویش پیوند می شود نفرین نموده است»^(۱).

جابر بن عبدالله رضی الله عنه می گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله از این که زنی مویش را پیوند کند منع فرموده اند^(۲).

استعمال موی مستعار و مصنوعی که امروزه هنرپیشه ها و بازیگران در فیلم ها و تئاترها استفاده می کنند نیز حرام و ناجایز می باشد.

تشبیه به جنس مخالف در پوشاک، گفتار و هیئت:

فطرت الهی در بندگانش این است که مرد بر مردانگی و زن بر انوشت خویش باقی بماند، و این از عواملی است که با عدم آن زندگی مردم دچار مشکل می گردد و تشبیه مردان به زنان و بالعکس مخالفت با فطرت و سبب گشودن دروازه فساد و اشاعه بی بندوباری در جامعه می باشد و این عمل از نظر شرعی حرام است، و هرگاه انجام دهنده کاری در قرآن و احادیث مورد لعن و نفرین قرار گیرد، این امر دلالت بر تحریم آن عمل دارد، و آن عمل از گناهان کبیره مسحوب می گردد، از عبدالله بن عباس رضی الله عنه روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله مردانی را که خود را شبیه زنان، و زنانی را که خود را شبیه مردان می سازند نفرین نموده است»^(۳).

و نیز از وی روایت شده که رسول الله صلی الله علیه و آله مردان زن صفت و زنانی را که خود را به شکل مردان ظاهر می کنند نفرین نمودند^(۴).

(۱) - مسلم ۳ / ۱۶۷۶.

(۲) - مسلم ۳ / ۱۶۷۹.

(۳) - فتح الباری ۱۰ / ۳۳۲.

(۴) - فتح الباری ۱۰ / ۳۳۳.

تشبه در لباس و پوشاک نیز حرام و ناجایز می‌باشد. بنابراین، برای مردان جایز نیست که همچون زنان و برخی از افراد کم‌عقل و فرومایه گردن‌بند، انگو، خلخال، گوشواره و غیره استعمال کنند، و همچنین برای زنان نیز جایز نیست که لباس ویژه مردان را به تن کنند، بلکه باید در شکل هیئت و لباس باهم متفاوت باشند، زیرا ابوهریره رضی الله عنه روایت نموده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «خداوند مردی را که لباس زنانه و زنی را که لباس مردانه بپوشد نفرین نموده است»^(۱).

سیاه کردن مو:

با توجه به وعیدی که در باره سیاه کردن مو وارد شده است، قول صحیح این است که سیاه کردن مو حرام است، زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «آخر زمان گروهی پدید خواهند آمد که موهای خود را همانند زاغر و چینه‌دان کبوتر سیاه می‌کنند، آنان عطر و بوی خوش بهشت را نمی‌یابند»^(۲).

این عمل در میان بسیاری از افراد که موی‌شان سفید گشته رواج دارد و موی خود را سیاه می‌کنند، این عمل مفساسدی نیز دربر دارد منجمله: فریبکاری و تدلیس بر خلق خدا و تظاهر به شکل و هیئتی مصنوعی، و بدون تردید این امر بر رفتار شخصی تأثیر نامطلوبی دارد و چه بسا باعث فریب مردم می‌گردد.

از پیامبر صلی الله علیه و آله ثابت گشته که ایشان موهای سفید را با حنا و یا رنگی دیگر مایل به زردی، قرمزی و یا قهوه‌ای تغیر می‌دادند و روز فتح مکه هنگامی که ابوقحافه را که از شدت سفیدی ریش و موی سر همچون درخت ثغامه بود، آوردند، آن صلی الله علیه و آله فرمودند: «این سفیدی را با رنگی علاوه از سیاهی تغیر دهید»^(۳).
قول صحیح این است که مرد و زن در این حکم یکسان هستند.

(۱) - ابوداود ۴ / ۳۵۵.

(۲) - ابوداود ۴ / ۳۱۹.

(۳) - مسلم ۳ / ۱۶۶۳.

کشیدن تصویر:

کشیدن تصویر حیوانات بر روی لباس، دیوار، کاغذ و غیره حرام و ناجایز است.

عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «شدیدترین عذاب روز قیامت از آن صورتگران خواهد بود»^(۱).

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «خداوند متعال می فرماید: چه کسی ظالم تر است از آن که به ایجاد مخلوقی همانند مخلوق من اقدام نموده است (اگر توانایی دارند) پس حبه و دانه‌ای و یا مورچه‌ای ریز خلق کنند»^(۲).

عبدالله بن عباس رضی الله عنه می گوید، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هر صورتگری در جهنم است، و به ازای هر تصویری که کشیده است، به او جانی داده می شود و همگی در جهنم عذاب می بینند، ابن عباس رضی الله عنه فرمودند: اگر چاره‌ای جز تصویر کشیدن نداری، درختان و اشیای بی جان را به تصویر بکش»^(۳).

این حدیث بر حرمت کشیدن تصویر جاندار، انسان و حیوانات دیگر دلالت دارند به تصویر کشیدن حیوانات به هر وجه ممکن اعم از چاپ، ترسیم، کنده کاری و نقش انداختن، تراشکاری و قالب گیری، حرام و ناجیز می باشد، و احادیث وارده این امور را نیز شامل می گردد.

مسلمان باید دستورات شرعی را با جان و دل بپذیرد و در مقابل آن تسلیم باشد، و به مجادله نپردازد، و نگوید که من این تصاویر را نمی پرستم، و سجده نمی کنم! اگر با دیده بصیرت و تأمل به مفاسدی که از رواج یافتن عکس و تصویر در این دوران پدید آمده، بیندیشیم، حکمت و فلسفه تحریم تصویر در شریعت اسلامی را در خواهیم یافت. آری، تصاویر عامل فساد بزرگ و تحریک غرایز جنسی و برانگیختن شهوت و بلکه سبب ارتکاب جرایمی بی شمار و فحشا و بی عفتی است.

(۱) - فتح الباری ۱۰ / ۳۸۲.

(۲) - فتح الباری ۱۰ / ۳۸۵.

(۳) - مسلم ۳ / ۱۶۷۱.

برای هیچ مسلمانی شایسته نیست که در منزل خود عکس و تصاویر انسان و یا حیوانی را نگهداری کند، زیرا این امر سبب می‌گردد که فرشتگان رحمت از ورود به آن منزل امتناع ورزند، پیامبر ﷺ فرمودند: «فرشتگان در خانه‌ای که در آن سگ و تصویر باشد وارد نخواهند شد»^(۱).

در بسیاری از خانه‌های مسلمانان مجسمه‌ها و تندیس‌هایی از انسان‌ها و حیوانات و بسا از معبودان کفار یافته می‌شود که به عنوان عتیقه، اذین و دکور از آنها نگهداری می‌گردد، حرمت نگهداری این تندیس‌ها و همچنین تصاویر قاب‌شده روی دیوارها نصب شده به مراتب از تصاویر دیگر شدیدتر است، زیرا به آنها تعظیم می‌شود و گاه و بیگاه غم‌ها و اندوه‌ها و حوادث تلخ و ناگواری را برای ما تازه‌تر می‌گردانند و گاه انسان به آنها فخر و مباهات می‌ورزد، و این که برخی می‌گویند این عکس‌ها و تصاویر را برای یادگاری نگهداری می‌کنند سخنی منطقی و قابل قبول نیست، زیرا یاد و خاطره حقیقی و صادق عزیران و دوستان از دست رفته، در قلب جای دارد که براساس آن برای گذشتگان دعای مغفرت و رحمت می‌شود. بنابراین، باید تا حد امکان برای از بین بردن عکس‌ها و مجسمه‌ها کوشید، مگر عکس‌هایی که محو آنها دشوار باشد مانند تصاویری که در بعضی کتاب‌های مراجع و قاموس‌ها وجود دارد و تصاویر مورد نیاز برای مدارک شخصی اشکالی ندارد، و برخی از علما تصاویری که بر فرش‌ها نقش شده و پایمال می‌گردد بلامانع و مباح می‌دانند، البته تا جایی که ممکن است باید از تصاویر و عکس‌ها پرهیز نمود: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾^(۲) «پس تا [حدی] که می‌توانید از خداوند پروا بدارید».

(۱) - فتح الباری ۱۰ / ۳۸۰.

(۲) - سورة تغابن، آیه ۱۶.

اختلاق رؤیا:

برخی از مردم برای کسب شهرت و فضیلتی و یا به دست آوردن منفعتی مادی و یا ترسانیدن کسی که با او دشمنی و اختلاف دارند، عمداً رؤیاها و خواب‌هایی را از خود می‌تراشند و ادعا می‌کنند که چنین و چنان خواهی دیده اند، بسیاری از مردم عوام به خواب‌ها اعتقاد شدیدی دارند و به سادگی فریب می‌خورند و چنین دروغ‌هایی را می‌پذیرند، برای کسی که مرتکب چنین کاری می‌گردد وعید سختی وارد شده است، پیامبر ﷺ فرمودند: «بزرگترین افتراء این است که شخصی خود را به غیر پدرش نسبت دهد و یا ادعای دیدن رؤیا و یا چیزی را کند که هرگز ندیده است و یا این که حدیثی دروغین و موضوع (ساختگی) را به پیامبر ﷺ نسبت دهد»^(۱).

و نیز فرمودند: «هرکس به دروغ تظاهر کند که خوابی دیده و از خود خوابی که وقعت ندارد تعریف کند، روز قیامت خداوند متعال او را مکلف می‌کند تا دو دانه جو را بهم گره زند و هرگز نمی‌تواند این کار را انجام دهد»^(۲).
گره زدن دو جو به همدیگر کاری مستحیل و ناممکن است، و این سزا مناسب و از جنس همان عمل است.

نشستن بر قبر و لگد کوب نمودن آن و قضای حاجت در قبرستان:

ابوهریره رضی الله عنه روایت نموده که پیامبر ﷺ فرمودند: «اگر شخصی بر اخگری بنشیند و در اثر آن لباسش بسوزد و آتش به بدن او سرایت کند، برایش بهتر است از این که بر روی قبر بنشیند»^(۳).

برخی از مردم هنگامی که مرده خویش را دفن می‌کنند با بی‌پروایی قبرهای مجاور را لگد کوب می‌کنند و احترامی برای آنها قایل نمی‌شوند و در صورتی که پیامبر ﷺ در باره سنگینی گناه این عمل می‌فرمایند: «اگر بر روی اخگر و یا لبه

(۱) - فتح الباری ۶ / ۵۴۰.

(۲) - فتح الباری ۱۲ / ۴۲۷.

(۳) - مسلم ۲ / ۶۶۷.

شمشیر پا بگذارم و یا کفش خود را بر پای خود میخکوب کنم، برایم پسندیده‌تر است از این که بر قبر مسلمانی راه بروم»^(۱).

پس حدس بزنید که آنهایی که بر قبرستان واحدهای تجاری و مسکونی می‌سازند، مرتکب چه جرم عظیمی گشته‌اند.

برخی از افراد بی‌مروت هنگامی که جای مناسب و خلوتی برای قضای حاجت نمی‌یابند، از دیوار قبرستان بالا می‌روند و در آنجا قضای حاجت می‌کنند و با گندگی و بدبویی مردگان را می‌آزارند، پیامبر ﷺ می‌فرماید: «قضای حاجت در قبرستان آنقدر زشت است که کسی در وسط بازار در انتظار عمومی خود را برهنه کند و به قضای حاجت بنشیند، این وعید شامل کسانی نیز می‌گردد که زباله‌ها و کثافات را در قبرستان می‌ریزند به خصوص قبرستان متروکه‌ای که دیوارهایش فرو ریخته است، و یکی از آداب مطلوب زیارت قبرستان این است که اگر شخصی می‌خواهد میان قبرها راه برود کفش‌های خود را بیرون کند.

عدم پرهیز از قطرات ادرار:

یکی از محاسن شریعت اسلام این است که برای سامان‌بخشیدن زندگی و فراهم‌نمودن آسایش انسان احکامی دارد، یکی از این احکام ازاله و زدودن نجاست می‌باشد و به این منظور استنجاء و استجمار^(۲) را مشروع و کیفیت حصول طهارت و پاکیزگی را بیان نموده است، اما بسیاری مردم در این باره کوتاهی می‌کنند، و موجبات تلویث لباس و بدن خویش را فراهم می‌نمایند، و این امر موجب عدم صحت نماز آنان می‌گردد و پیامبر ﷺ عدم پرهیز از قطرات ادرار را از عوامل عذاب قبر برشمردند، ابن عباس رضی الله عنهما می‌گوید: پیامبر ﷺ از کنار باغی از باغ‌های مدینه عبور می‌کردند و آنجا صدای دو نفر را شنیدند که در قبرهایشان عذاب می‌شدند، آن حضرت ﷺ فرمودند: «این دو شخص عذاب می‌شوند، البته تعذیب آنان به خاطر گناه بزرگی نیست، سپس فرمودند - آری (گناه آنان بزرگ

(۱)- ابن ماجه ۱ / ۴۹۹.

(۲)- به کارگیری سنگ و کلوخ و... برای زدودن نجاست پس از قضای حاجت. مترجم

است) یکی از آنان از ادرار خویش پرهیز نمی‌کرد، و آن دیگری سخن‌چینی (دوبهم‌زنی) می‌کرد»^(۱) و فراتر از این ایشان در حدیثی می‌فرمایند: «بیشترین عذاب قبر بر اثر عدم پرهیز از ادرار است»^(۲).

بلندشدن قبل از قطع ادرار، ادرار کردن با کیفیت و یا در مکانی که قطرات ادرار به بدن و لباس اصابت کند، ترک استنجاء و خشک‌نکردن عضو صورت‌های مذکور موجبات تلوث به نجاست را فراهم نموده و وعید مذکور شامل این موارد نیز می‌گردد، متأسفانه تقلید کورکورانه از فرهنگ بیگانه به جایی رسیده که مسلمانان نیز همانند غربی‌ها وانهای مخصوص برای ادرار بر دیوار نصب می‌کنند که شخص باید ایستاده و در انتظار مردم بی‌شرمانه ادرار کند، و بدینگونه شخص مرتکب دو کار حرام و زشت گردیده است، اول برهنگی در جمع مردم و دوم عدم پرهیز و نظافت از قطرات ادرار.

گوش فرادادن به صحبت‌های محرمانه و پنهانی مردم:

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَلَا تَجَسَّسُوا﴾^(۳) «و هرگز (در کار دیگران) تجسس نکنید».

عبدالله بن عباس رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس به صحبت گروهی از مردم دوست ندارند کسی سخن‌شان را بشنود، گوش فرا دهد روز قیامت در گوش‌هایش سرب گداخته‌شده ریخته می‌شود...»^(۴).

و اگر سخنی را که شنیده به دیگران انتقال دهد علاوه بر تجسس مترکب گناهی دیگر (سخن‌چینی) نیز شده است، و پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «سخن‌چین به بهشت راه ندارد»^(۵).

(۱) - فتح الباری ۱ / ۳۱۷.

(۲) - مسند احمد ۲ / ۳۲۶.

(۳) - سوره حجرات، آیه ۱۲.

(۴) - المعجم الکبیر طبری ۱۱ / ۲۴۸ - ۲۴۹.

(۵) - فتح الباری ۱۰ / ۴۷۲.

اذیت و آزار همسایه:

خداوند متعال ما را در باره همسایه سفارش نموده و فرموده است: ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا^ط وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ^ط إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَلًا فَخُورًا ﴿٦٠﴾﴾^(۱).

«و خداوند را پرستش کنید و چیزی را با او شریک نیاورید و به پدر و مادر نیکی کنید، و (نیز) به نزدیکان و یتیمان و بینویان و همسایه خویشاوند و همسایه بیگانه و همنشین و در راه مانده و ملک یتیمان (نیکی کنید) خداوند کسی را که متکبر خودستا باشد دوست نمی‌دارد».

همسایه حقوق بسیاری دارد و اذیت و آزار او یکی از محرمات است، ابی شریح رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «به خدا سوگند ایمان ندارد، به خدا سوگند ایمان ندارد، به خدا سوگند ایمان ندارد، گفتند: یا رسول الله چه کسی ایمان ندارد؟ فرمودند: کسی که همسایه اش از بدی و آزار وی راحت و در امان نباشد»^(۲).

پیامبر صلی الله علیه و آله ستایش و مذمت همسایه را مقیاس و ملاک نیکی و بدی به همسایه قرار داده اند، عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می‌گوید: شخصی به حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: یا رسول الله از کجا بدانم که به همسایه ام نیکی کرده ام یا بدی؟ آن صلی الله علیه و آله فرمودند: «اگر همسایگانت تو را ستودند دلیل این است که به آنان نیکی کرده‌ای و اگر تو را مذمت کردند، پس بدان که به آنان بدی روا داشته‌ای»^(۳). اذیت و آزار همسایه صورت‌های گوناگونی دارد مانند این که به همسایه اجازه ندهد که بر دیوار مشترک میخ بکوبد و یا بر آن سقف بزند و همچنین گرفتن جلوی نور آفتاب و هوا بدون اجازه همسایه، نصب پنجره در جایی که در منزل همسایه بدون اجازه

(۱) - سورة نساء، آیه ۳۶.

(۲) - فتح الباری ۱۰ / ۴۴۳.

(۳) - مسند احمد ۱ / ۴۰۲، صحیح الجامع ۶۳۴۸.

همسایه نصب پنجره در جایی که در منزل همسایه دید داشته باشد، سر و صدا و آوازهای ناهنجار خصوصاً هنگام خواب و استراحت، زدن فرزندان همسایه، انداختن آشغال جلوی درب همسایه و... و اگر گناهی در حق همسایه انجام گیرد جرم و سزای آن چندین برابر می‌گردد، پیامبر ﷺ فرمودند: «اگر مردی با ۱۰ زن زنا کند، گنااهش سبک‌تر است از این که با همسر همسایه اش زنا کند و اگر از ۱۰ منزل جداگانه سرقت کند، گنااهش کمتر از این است که از خانه همسایه دزدی کند»^(۱).

آنهایی که غیاب همسایه را فرصتی برای سرقت و خیانت به او می‌دانند باید منتظر عذاب سخت و دردناک خداوند باشند.

بی‌عدالتی در وصیت:

شریعت اسلامی اجازه نمی‌دهد که شخصی به خود و یا دیگران زیان برساند، وارد آوردن زیان بر ورثه هنگام وصیت و کاستن حق آنان یکی از این موارد ممنوعه می‌باشد که پیامبر ﷺ شخصی را که مرتکب این کار گردد و در حدیثی اینگونه تهدید نموده اند «هرکس به شخصی خسارتی وارد کند خداوند نیز به او زیان می‌رساند و هرکس شخصی را در مشقت بیاندازد خداوند نیز او را به مشقت و سختی گرفتار می‌کند»^(۲).

محروم گردانیدن یکی از ورثه از حق شرعی وی یا وصیت کردن برای شخصی بیش از حق و سهمیه شرعی و وصیت به بیش از ۱ بر ۳ ارث به شخصی علاوه از وارثان، نمونه‌هایی از وارد آوردن خسارت به ورثه و بی‌عدالتی در وصیت می‌باشد.

در بسیاری از مناطق بر اثر عدم وجود دادگاه‌های شرعی صاحبان حق نمی‌توانند حق شرعی را که خداوند برای آنان قرار داده به دست آورند، زیرا

(۱) - ادب المفرد بخاری، ش ۱۰۳.

(۲) - مسند احمد ۳ / ۴۵۳.

دادگاه‌ها و نظام‌های ساختگی وصیت‌های ظالمانه را که نزد آنان به ثبت رسیده قابل اجرا و معتبر می‌دانند، و سرانجام سزای اعمال‌شان را خواهند دید.

بازی با تخت نرد^(۱):

بسیاری از بازی‌های مروجه امروزی اموری حرام و ناجایز را دربر دارند، مانند بازی «نرد» که مقدمه‌ای است برای قمار و پیامبر ﷺ از آن منع نموده و فرمودند: «هرکس با تخته نرد بازی کند گویا وی دست خویش را در گوشت و خون خوک فرو برده است»^(۲).

ابوموسی رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «کسی که با تخته نرد بازی کند از خدا و رسول نافرمانی کرده است»^(۳).

نفرین کردن مؤمن:

بسیاری از مردم هنگام عصبانیت زبان خود را کنترل نمی‌کنند، و انسان‌ها، حیوانات، جمادات، ایام و ساعات و حتی خود و فرزندان و همسر خویش را نیز لعنت و نفرین می‌کنند و این گناه بسیار بزرگی است، ابو زید ثابت بن ضحاک انصاری رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند که لعن و نفرین کردن از مهم‌ترین عواملی است که زنان را به جهنم می‌اندزد و همچنین لعن کنندگان روز قیامت شفیع قرار نخواهند گرفت و مهم‌تر از همه این که اگر شخصی به ناحق کسی را لعن و نفرین کند، نفرین بر خود او برمی‌گردد، و در واقع برای نابودی و هلاک خود دعا کرده است.

(۱) - بازی معروف که آلت آن شیهه شترنج و مرک از تخته و ۳۰ مهره «۱۵ مهره سفید و ۱۵

مهره سیاه» و دو طاوس می‌باشد، فرهنگ عمید - مترجم -

(۲) - مسلم ۴ / ۱۷۷۰.

(۳) - مسند احمد ۴ / ۳۹۴.

نوحه گری:

فریاد کشیدن هنگام مصیبت، نوحه گری و زدن بر سر و صورت، پاره کردن لباس و تراشیدن مواموری حرام و بیانگر عدم رضایت به قضای الهی و عدم صبر بر مصیبت می باشند و پیامبر ﷺ شخصی را که هنگام مصیبت مرتکب چنین کاری شود نفرین نموده است، ابوامامه رضی الله عنه می گوید: پیامبر ﷺ کسی را که هنگام مصیبت چهره اش را بخراشد و یا گریبانش را چاک دهد و یا داد و فریاد و واویلا کند، نفرین فرمودند^(۱).

از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت شه که پیامبر ﷺ فرمودند: «کسی که هنگام مصیبت سر و صورت خود را بکوبد و گریبانش را چاک دهد و همانند دوران جاهلیت واویلا کند، از ما نیست»^(۲).

و در حدیثی دیگر فرمودند: «اگر نوحه گر توبه نکند، در روز قیامت به او شلواری از تیر و جامه‌ای آتش را پوشانده می شود»^(۳).

زدن و داغ نهادن بر چهره:

جابر رضی الله عنه می گوید: پیامبر ﷺ از زدن و داغ کردن چهره نهی فرمودند^(۴).

بسیاری از پدران و معلمان هنگام تنبیه فرزندان و دانش آموزان بر صورت آنها سیلی می زنند و برخی از مردم نیز با خدمتکاران خود نیز چنین رفتار می کنند، و این امر اهانتی است به چهره‌ای که خداوند انسان را به آن شرف داده است و چه بسا زدن بر صورت موجب از بین رفتن و خلل در حواس گردد که مرکز آنها در چهره است آنگاه پشیمانی سودی نخواهد داشت، و شاید از او طلب قصاص هم بکنند، اما داغ نهادن بر صورت حیوان و علامتگذاری آنها بدین کیفیت حرام و ناجایز است و نوعی تشویه و شکنجه محسوب می گردد، و در صورتی که عرف

(۱) - ابن ماجه ۱ / ۵۰۵.

(۲) - فتح الباری ۳ / ۱۶۳.

(۳) - مسلم، ش ۹۳۴.

(۴) - مسلم ۳ / ۱۶۷۳.

و نشان قبیله اینگونه باشد بازهم باید از داغ نهدن بر چهره حیوان پرهیز کنند، و جایی دیگر از بدن حیوان را علامتگذاری کنند.

قهر کردن با مسلمان!

یکی از برنامه‌های شیطان این است که میان مسلمانان جدایی بیاندازد، و متأسفانه بسیاری از مسلمانان در این باره از شیطان پیروی می‌کنند، و با بهانه‌هایی واهی و اختلافات مادی با برادران مسلمان خویش قطع رابطه می‌کنند و چه بسا سوگند می‌خورند و نذر می‌کنند که با برادر مسلمان‌شان سخن نگویند و به خانه اش پانهند، و اگر او را در راهی ببینند روی می‌گرداند و اگر در مجلسی نیز او را ملاقات کنند به مردم سلام می‌گویند، و مصافحه می‌کنند، اما به او هیچگونه توجهی نمی‌کنند، این امر یکی از اسباب تباهی جامعه است، و با توجه به این شریعت اسلامی در این باره حکم و وعید سختی دارد، ابوهریره می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «برای هیچ مسلمانی جایز نیست که بیش از سه روز با برادر مسلمانش قهر کند و هر کس بیش از سه روز با برادر مسلمانش قهر کند و در این حال بمیرد به جهنم می‌رود»^(۱).

ابوخرش اسلمی رضی الله عنه می‌گوید پیامبر ﷺ فرمودند: «هر کس تا یک سال با برادر مسلمانش قهر کند (گناه این کار برابر با کشتن اوست)»^(۲).

از بدی‌ها و عواقب شوم این کار تنها این کافی است که چنین شخصی از مغفرت خداوند متعال محروم می‌ماند؛ ابوهریره رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «اعمال مردم هر هفته دو مرتبه، روزهای دوشنبه و پنجشنبه به پیشگاه خداوند پیش می‌گردند، تمامی مؤمنان مغفرت می‌گردند، مگر دو نفری که با همدیگر قهر باشند و گفته می‌شود اینها را رها کنید تا این که با همدیگر صلح کنند»^(۳).

هر کس از این دو نفری که باهم قهر هستند توبه نمود و از کرده خویش پشیمان شد، باید نزد آن دیگری برود و به او سلام کند و اگر آن شخص جواب سلامش را نداد و صلح نکرد گناه تنها بر عهده او می‌ماند، ابویوب رضی الله عنه می‌گوید: پیامبر ﷺ فرمودند: «برای هیچ مسلمانی جایز نیست که بیش از سه روز با برادر مسلمانش قهر کند به گونه‌ای که هرگاه یکدیگر را ببینند از همدیگر روی

(۱) - ابوداود ۵ / ۲۱۵.

(۲) - بخاری ادب المفرد، ش: ۴۰۶، صحیح الجامع ۶۵۵۷.

(۳) - مسلم ۴ / ۱۹۸۸.

بگرداند و بهترین آنها کسی است که ابتدا اسلام کند (و برای صلح پیشقدم باشد)^(۱).

اگر قهر کردن و قطع رابطه به خاطر امری شرعی همچون ترک نماز و یا انجام گناهی دیگر باشد، در صورتی که قطع رابطه با او تأثیری نداشته باشد و او به خطای خود پی ببرد و برای اصلاح خویش اقدام کند^(۲)، در این صورت قهر نمودن و قطع رابطه بر او هیچ تأثیری نداشته باشد، بلکه برعکس، او بیشتر به گناه و سرکشی خود رو می آورد، پس در این صورت قهر کردن با او جایز نیست، زیرا قطع رابطه با او هیچ مصلحتی ندارد، در این صورت باید به او نزدیک تر شد و به او احسان و نیکی کرد و به وسیله پند و موعظه برای اصلاح او باید کوشید. آنچه بیان شد مجموعه‌ای از محرماتی بود که در جامعه رواج یافته و به فضل الهی موفق شدیم تا آن را به شما تقدیم داریم.

در پایان از خداوند متعال می‌خواهیم که به فضل خویش به ما چنان خشیت و تقوایی عنایت کند که از معاصی باز آییم و به ما توفیق چنان طاعتی بدهد که بدان وسیله ما را به بهشت برساند و از گناهان و کوتاهی‌های ما بگذرد و به ما آنچنان روزی حلالی عنایت کند که از حرام مستغنی باشیم و به فضل خویش ما را از دیگران بی‌نیاز کند، توبه ما را بپذیرد و گناهان مان را بیامرزد، بی‌تردید او نشوا و اجابت کننده است.

وصلی الله وسلم علی النبی الامی محمد وآله

وصحبه أجمعین والحمد لله رب العالمین.

(۱) - فتح الباری ۱۰ / ۴۹۲.

(۲) - مانند قطع رابطه حضرت پیامبر با حضرت کعب رضی الله عنه و همراهانش.